

Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület

Helyi Fejlesztési Stratégia 2024-2027

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak Leader Egyesület 2023. december 7-ei közgyűlésén a 10/2023. (XII.07.) sz. határozattal egyhangúlag elfogadta a Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület „Helyi Fejlesztési Stratégia 2024-2027” c. dokumentum végleges anyagát.

Készítette: A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület munkaszervezete

Tartalom

Rövidítések jegyzéke.....	3
Bevezetés.....	4
1. A HFS és a KAP ST kapcsolata.....	5
2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése.....	8
3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása.....	10
4. Horizontális célok.....	12
4.1 Esélyegyenlőség.....	12
4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem.....	13
5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések.....	14
6. Külső koherenciák azonosítása.....	16
7. Helyzetfeltárás.....	18
7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása.....	18
7.2 SWOT analízis.....	22
8. A stratégia beavatkozási logikája.....	23
8.1 A stratégia jövőképe.....	24
8.2 A stratégia célhierarchiája.....	24
9. Cselekvési terv.....	27
9.1 Az intézkedések leírása.....	27
9.2 Együttműködések.....	35
9.3 Kommunikációs terv.....	35
9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek.....	36
10.2 Az indikátorok megadása.....	40
11. Indikatív pénzügyi terv.....	43
Mellékletek.....	44

Rövidítések jegyzéke

EU	Európai Unió
HACS	Helyi Akciócsoport
HBB	Helyi Bíráló Bizottság
HF	Helyi Felhívás
HFS	Helyi Fejlesztési Stratégia
IH	Irányító Hatóság
KAP	Közös Agrárpolitika
KAP ST	Közös Agrárpolitika Stratégiai Terv
LEADER	Közösségi kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében
SWOT	Erősségek, Gyengeségek, Lehetőségek, Veszélyek elemzés módszer
VP	Magyarország - Vidékfejlesztési Program 2014 - 2020
INTERREG	A 2021-2027-es európai uniós programozási időszakban Magyarország hat határon átnyúló Interreg program (Magyarország-Szlovákia, Magyarország-Szerbia, Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna, Ausztria-Magyarország, Románia-Magyarország, Szlovénia-Magyarország) végrehajtásában vesz részt. Ebből három program érinti közvetlenül a HFS területét.

Bevezetés

A 2023-2027-es programozási időszakot felölelő agrár-vidékfejlesztési ciklusban, immáron a KAP ST keretében, de az előző programozási időszakokhoz hasonlóan, ismételten lehetőség nyílt új Helyi Fejlesztési Stratégiák megalkotására már meglévő, vagy újonnan alakuló HACS-ok által.

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület a Nyugat-Dunántúli Régióban, Zala vármegye területén, a Balaton északnyugati partján alakult 2014-ben, két korábbi LEADER térség megyehatároknak való megfeleltetése miatt levált, a Keszthelyi Járáshoz tartozó 23 település által.

A 2023-27-es programozási időszak tervezését a múlt tapasztalataira építkezve, illetve a jelen kihívásokat (gazdasági, társadalmi változásokat) figyelembe véve készítjük elő. Az új programozási időszakban Akciócsoportunk területe és településszáma is változik, hiszen – kihasználva a programváltáskor a települések számára adott választási lehetőséget – 12 település jelezte csatlakozási szándékát a Zala Termálvölgye Egyesületből történő kilépésükkel egyidőben. Ezzel a HACS területe 540.04 km²-re, népessége 33.978 főre, településszáma 35-re (+43%) nő. Jelentősen változik ezáltal a HACS társadalmi-gazdasági, illetve földrajzi szerkezete is, hiszen az eddig túlnyomórészt turisztikai (Balaton, Hévíz, Kis-Balaton) dominancia mellé egy alapvetően mezőgazdaság orientált, aprófalvas, szerényebb fejlettségű, ámde egységes térség csatlakozik.

A csatlakozó települések Akciócsoportunk iránti bizalma nem csak az elmúlt időszak munkájának és eredményeinek elismerése számunkra, hanem egy rendkívüli felelősség is a jövőt illetően. Olyan stratégiát kell ugyanis megalkotnunk, amelyben az eddigi adottságainkra épülő fejlesztéseket megtartva és bővítve integrálni tudjuk az akcióterületünk új települései által lefedett térség fejlesztési igényeit olyan módon, hogy szinergikus hatást kifejtve a térség egységesen tudjon fejlődni.

A HFS víziója:

A Stratégia megvalósulása következtében egy belső erőforrásaira tudatosabban építő és társadalmilag összetartóbb térség jön létre, mely a külső gazdasági és társadalmi folyamatokra gyorsabban és hatékonyabban képes reagálni. A Stratégia reziliens család-és kisközösségek, helyi vállalkozások és önkormányzatok szoros együttműködésére épít, hogy a térségre jellemző gazdasági szezonhatás, elvándorlás, elöregedés, szociális -és humán szolgáltatásokban tapasztalható hiányosságok problémáira megoldásokat találjon, újraterevte az önellátás képességének feltételeit.

1. A HFS és a KAP ST kapcsolata

A KONKRÉT KAP-CÉLKITŰZÉS kódja és leírása

SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve.

Az EREDMÉNYMUTATÓ kódja és leírása

R.38 A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya

A KAP ST „RD57_R15_LDR_77 - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása” megnevezésű beavatkozása tartalmazza a LEADER támogatáshoz kapcsolódó kereteket.

Ez a beavatkozás a vidéki térségek és közösségek területileg kiegyensúlyozott fejlesztésében jelentős szerepet vállaló, az ország térségeiben már működő vagy megalakuló HACS-ok számára biztosít támogatást. Az intézkedés keretében a HACS-ok a KAP ST céljaihoz illeszkedő, a helyi fejlesztési igényeknek megfelelő HFS-t dolgoznak ki. Az IH által jóváhagyott HFS-ben a HACS-ok olyan fejlesztési célokat határoznak meg, amelyeket a térségi szereplők valósítanak meg.

A HFS-t annak tartalma és minősége, valamint a megvalósításhoz szükséges kapacitás alkalmassága alapján az IH hagyja jóvá. A HFS-ek tartalmának kialakítása a HACS-ok kizárólagos feladata és felelőssége, amelyhez a beavatkozás biztosítja a szükséges pénzügyi keretet. Amennyiben egy HFS a kiválasztási kritériumok alapján nem fogadható el az IH által, az visszaküldésre kerül javítás céljából az érintett HACS részére.

A HACS működtetéshez kapcsolódó tevékenységek mellett, a HACS legfontosabb feladata a helyi közösség motiválása, aktivizálása és segítése úgy, hogy az új lehetőségek, ötletek felszínre kerüljenek és megvalósuljanak a HFS céljainak megfelelően, továbbá a HFS közösség általi kidolgozása és megvalósítása, valamint a hálózatépítés más HACS-okkal belföldön és a határon túl. Ennek keretében a HACS-ok támogathatják a projektötletek pályázattá történő kidolgozását is, amennyiben a projekt megvalósítása a HFS céljaihoz illeszkedik.

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak HACS LEADER Helyi Fejlesztési Stratégia készítésekor a tervezők és segítők, a helyi véleményalkotók figyelembe veszik a következő felsőbb szintű programokat, melyek döntő hatással bírnak a fejlesztések regionális rendszerére, a térségi programozás előre menetelére:

A tervezési időszak hierarchiájának csúcspontján a KAP ST című dokumentum áll. A KAP ST-hez csatlakoznak a különböző ágazati operatív programok és annak végrehajtási rendelete. A HFS elkészítésekor kiemelt igazodási pont a KAP ST célkitűzései, különös tekintettel az **SO8 kóddal** jelzett beavatkozási célokra: A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve. Fentiek fő célokat az alábbi részcélok beemelésével és támogatásával kívánjuk elérni:

- Vidéki munkahelyek megőrzése, fejlesztése
- Képzések differenciált segítése
- Versenyképesség, termelési és jövedelem biztonság fokozása
- Erőforrás-hatékonyság és környezetkímélő gazdálkodás
- Tudásbővítés, - transzfer és innováció
- Területi kiegyenlítés és koncentráció
- Vidéki települések erőforrás térképeinek hasznosítása (helyi alapanyagok, szolgáltatások, megújuló erőforrások és együttműködések)

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Program a KAP ST célkitűzései közül valamennyit sajátjának vallja és célkitűzései, programjai közé be kívánja építeni.

- Vidéki munkahely fejlesztése és a kis gazdaságok differenciált segítségét alternatív jövedelemtermelő lehetőségek (helyi termék), térségi húzó terméké fejlesztettségével támogatja.
- A biztos jövedelem és versenyképesség fokozás célkitűzésbe beletartozik a helyi fiatalok helyzetbe hozását célzó összes intézkedésünk!

A LEADER HACS -ok elvárásaik közt különösen fontos elemként fogalmazták meg, így számunkra és a térség HFS-ének is prioritizált célkitűzése az együttműködések támogatása és magasabb szintre emelése.

A LEADER program hét alappilléreinek megvalósítása

1. Területalapú megközelítés:

A LEADER HACS által lefedett terület egy homogén, összefüggő vidéki egység, ami nem minden esetben - így Akciócsoportunknál sem - felel meg a közigazgatási határoknak: két járás települései alkotják.

2014-ben megalakult LEADER térségünk 6 község és Keszthely város kivételével lefedi Keszthelyi Járás területét. Az Akciócsoport működési területe több mikrotérségre osztható: a turisztikai vonzerővel bíró Balaton-parti településekre, a Hévíz központú gyógyturisztikai-rekreációs térségre, valamint a belső-zalai, zömmel aprófalvas mikrotérségre. Jelen stratégiánkban külön szeretnénk foglalkozni és mikrotérségként definiálni a Kis-Balaton térségét is Zalavár központtal. A más-más beavatkozási módszert igénylő mikrotérségek száma az újonnan csatlakozó 12 település révén tovább nő, hiszen a Zalaszentgróti Járáshoz tartozó, a Keszthelyi-hegység északi peremvidékétől egészen a Zala-völgyig terjedő homogén területi egység 10 települése gazdasági-társadalmi szempontból eltérő szerkezetű jelenlegi mikrotérségeinkhez képest. Külön említést érdemel a termálfürdővel rendelkező, de Hévíztől eltérő adottságú és vendégkörű Kehidakustány helyzete, illetve a rekreációs kikapcsolódás, hobbi sport (horgászat, golf) kedvelői által látogatott Zalacsány helyzete. A működési terület településeit és lakóit a közös identitás, hagyományok, szokások, történelem, de a földrajzi helyzetük is összeköti.

2. Alulról építkező megközelítés:

Az egyes fejlesztések, programok megvalósulása eredményesebb és hatékonyabb, ha a helyi viszonyokat, erőforrásokat ismerő helyi lakosok, szervezetek fogalmazzák meg az elérni kívánt célokat, fejlesztési igényeket.

A LEADER program egyik meghatározó alapelve (bottom up) számos területen megjelenik térségünkben: a stratégiai tervezői munka során, a helyi felhívások tartalmi elemeiben, az együttműködési kezdeményezésekben, a hálózatos munka során, de a döntéshozó testületek összetételének meghatározása során is. Ezen elvek a stratégia további fejezeteiben részletesen is bemutatásra kerülnek.

3. Innovativitás:

Jelen stratégiánkban különös hangsúlyt kívánunk fektetni a KAP ST-ben is átfogó célkitűzésként kiemelt innovációnak. A tervezői munkacsoport üléseken a tagság motiválásában és aktivitási irányának meghatározásában minden esetben prioritizáltuk az innovatív ötleteket, elképzeléseket mind az egyedi, mind a közösségi jellegű projektjavaslatok esetében.

Jó kiindulási alapot jelent az elmúlt programozási időszak sikeres innovációs kezdeményezése: a Szezonkosár Bevásárló Közösség létrehozása és működtetése. Ezen a területen ugyanakkor hatalmas keresleti és kínálati igény mutatkozik a tovább lépésre, fejlődésre, hiszen a havi egy bevásárlónap és az online rendelés lehetősége (csupán néhány termelő esetében) már kevésnek bizonyul. A tervezői munka során számos innovatív javaslat (közös termelői értékesítési pont, élelmiszerautomata

telepítése, helyi termékbolt létrehozása, stb.) érkezett a továbblépésre, melyekről a stratégia további részeiben bővebb leírást adunk.

Az egyesületi tagság részéről igény és érdeklődés mutatkozik továbbá a digitalizáció és a tudásátadás, valamint az önellátás, élelmiszerbiztonság és a helyi együttműködések terén innovatív projektek kidolgozására.

4. Intergrált megközelítés

A LEADER program egyik legfontosabb alapja nem egy ágazat fejlesztési programja, hanem a vidéki térségek fejlesztésére irányuló tevékenységek és ágazatok közötti kapcsolat. A közösen megfogalmazott stratégiákban az intézkedések bármilyen szinten történő, multiszektorális megközelítése, összekapcsolása pozitív hatásokat indukál, hozzájárul a program sikerességéhez.

Akcióterületünkön és az egyesület működése során is törekszünk az integritásra, ami már a HFS tervezés során is kitapintható: külön figyelmet szentelünk annak, hogy a tervezésben valamennyi szektor megfelelő súllyal képviseltesse magát. Ugyanez mondható el döntéshozó testületeink összetételének meghatározásakor is. Általánosságban elmondható, hogy megtartott közgyűléseinken a jelenlévő és aktív tagjaink aránya rendkívül kiegyensúlyozott volt a különböző szférák között, erre törekszünk a jövőben is.

A LEADER elv gyakorlati megvalósításában fontos momentum lesz csatlakozó településeink integrálása Akciócsoportunkba, egyesületünk működési és döntéshozói mechanizmusába.

Szakmai rendezvényeinken, tanulmányutak során mindig integrált megközelítést alkalmazunk, ez alapozza meg egyesületünk működésének kiegyensúlyozottságát.

5. Sajátos irányítási és finanszírozási módszerek:

A LEADER program működése és működtetése decentralizált formában történik, amelyben a meghatározott fejlesztési és működési keretösszeg mentén, a HFS által deklarált pályázati célok alapján történik a finanszírozás. Az egyesület működésének szigorúan szabályozott végrehajtási és ellenőrzési mechanizmusoknak kell megfelelnie, amit egy jól strukturált szervezeti rendszer alapoz meg. Az elv alapja, hogy a térség problémáit a helyi szereplők ismerik leginkább, így ők a legkompetensebbek a fejlesztések kidolgozásában és megvalósításában. A közgyűlés, elnökség, felügyelő bizottság és munkaszervezet közötti jól lehatárolt és meghatározott szerepkörök biztosítják a transzparens, kiegyensúlyozott működést és a fejlesztési források HFS szerinti allokációját.

6. Hálózatépítés, együttműködés:

A LEADER HACS-ok és egyéb szervezetek közötti hálózatok meglétének alapja a helyi tapasztalatok, jó gyakorlatok és eredmények terjesztése, cseréje, a tudás, akár a munkamódszerek továbbadása.

Legfontosabb hálózatunk a Szezonkosár Bevásárló Közösség, melynek működtetésében szintet szeretnénk lépni a Vidék Minősége Védjegy rendszer bevezetésével, valamint újabb termelők bevonásával.

Újonnan csatlakozó településeink majd egy tucat hálózatos formában működő nyitott portával rendelkeznek. Stratégiai tervünk egyik sarkalatos pontja ezen jól működő hálózat további fejlesztése, bővítése és négy saját portánk integrálása a nyitott porta hálózatához. Mindezt együttműködésben az akcióterületünkön átnyúló Nyitott Porta rövid élelmiszerlánc csoporttal, illetve az azt működtető Zala Termálvölgye Egyesülettel.

Stratégiánk részeként továbbra is tervezzük az együttműködést a Nyugat-Dunántúli Helyi Akciócsoportjaival, különösen a védjegy alkalmazásában már jártas Alpokalja-Ikvamente LEADER Egyesülettel, valamint a Közép-Dunántúli Régióhoz tartozó szomszéd Akciócsoporttal, az Éltető Balaton-felvidékért Egyesülettel.

7. Helyi partnerség(ek), HACS-ok helyi szintű szerepvállalása:

A háromoldalú partnerségek központi szerepet töltenek be a LEADER programban.

Egyesületünk a települési önkormányzatokkal, civil szervezetekkel és a vállalkozásokkal folytatandó állandó párbeszédre nagy hangsúlyt és odafigyelést fektet szűkös humán és pénzügyi kapacitásai ellenére is. Célunk, hogy a már kialakult partnerségek megtartása és erősítése mellett az újonnan csatlakozó településeinkkel is rövid időn belül hasonlóan szoros és termékeny párbeszédet, együttműködést alakítsunk ki.

Egyesületünk a jövőben is motorja kíván lenni térségünk vidékfejlesztési irányának meghatározásában és fel kívánja karolni a helyi együttműködésekben alapuló kezdeményezéseket. Fontos integráló és koordináló szerepet kívánunk betölteni további térségi együttműködésekben, mint például az okos falu programban, gazdaságfejlesztési együttműködésekben.

Irányadó jogszabályok:

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/1060 RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra, az Igazságos Átmenet Alapra és az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a határigazgatás és a vízümpolitika pénzügyi támogatására szolgáló eszközre vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről

2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület 2022. őszén projektötlet gyűjtést indított a működési területéhez tartozó 23 településen, valamint a csatlakozási szándékukat jelző településeken, önkormányzatok, civilek, vállalkozók körében.

A projektgyűjtő kérdőíveket e-mailben küldtük ki (mintegy 130 címre), word formátumban, illetve online kérdőív kitöltő programmal (Google űrlap) is lehetett ezeket visszaküldeni.

Ennek során számos fejlesztési igény megfogalmazódott, többségében a KAP ST intézkedéseire kapcsolódóan.

Összesen 32 projektgazdától érkezett be projektötlet, melyből 2-t önkormányzat, 25-öt vállalkozás, 2-t civil szervezet, és 3-at magánszemély javasolt. A KAP ST-hez kapcsolódó önkormányzati és civil projektötlet 47 db, őstermelői és vállalkozói oldalról 36 db érkezett. Ezen kívül egyéb fejlesztési ötlet 11 db volt. A beérkező összes projektötlet tematizált metszete súlyozottan az alábbi fejlesztési szükségleteket tárta fel: az előző fejlesztési ciklusban már meglévő termelők és termékeik továbbfejlesztése; helyi termék előállításához kapcsolódó eszközök, gépek beszerzése, építési és energetikai beruházások megvalósítása; termékértékesítési csatornák lehetőségének bővítése; helyi szolgáltatások fejlesztése: turisztika, szálláshely, közösségi tér, kommunikáció, marketing, oktatás területein; önkormányzati, civil szervezeti helyi értéket bemutató, tudásátadásra fókuszáló rendezvények a közösségek számára.

A stratégia elkészítésében – a korábbi tervezési folyamathoz hasonlóan – az Akciócsoport beavatkozási területének valamennyi települését bevontuk, külön figyelmet fordítva a hozzánk csatlakozott, számos hátrányos helyzetű települést is magába foglaló településekre (ez a 12-ből 8 települést érint!). A stratégiai tervezés fontos eleme azon hátrányos helyzetű mikrotérségek fokozott bevonása, amelyek számára a „leaderszerű” fejlesztés nélkülözhetetlen eleme a társadalmi-gazdasági fejlődésnek. A

tervezői fórumok megszervezésekor figyeltünk az akcióterület valamennyi települése által könnyen elérhető helyszín kiválasztásában, illetve – az esélyegyenlőség és integráció jegyében – a csatlakozó települések számára a tervezésben és információcserében való részvétel lehetőségére (2 tervezői ülés ezeken a településeken valósult meg). A fórumokra az önkormányzatokon kívül a civil szervezeteket, magánszemélyeket, vállalkozókat, őstermelőket és egyházi képviselőket is meghívtuk.

A térség vállalkozói, civil szervezetei és önkormányzatai a fórumok során közösen mérték fel a jelenlegi helyzetet, tárták fel az okok és okozatok közötti összefüggéseket, illetve fogalmaztak meg erre célokat. A résztvevő stakeholderek összeállítása a HACS munkatársai és az elnökség tagjai közreműködésével, a reprezentativitást szem előtt tartva történt meg. A választott módszertan jellegzetessége, hogy az elkészülő stratégia mellett legalább olyan fontos maga a készítés folyamata, aminek a során az abban részt vevők megismerik egymást, megindul a közösségalkítás is. Ennek az elvárásnak megfelelt a módszertan, amit mutatott a fórumokon részt vevők egyenletes száma és nagy részben folyamatos jelenléte is. Erre a partnerségre a stratégia megvalósítása során már, mint stabil alapra lehet építeni.

A tervezői csoport úgy határozott, hogy stratégiai szinten a 2014-2020 HFS-ben megfogalmazott, helyi termék témát kezeli kiemelten, ehhez kapcsolódó tevékenységeket előtérbe helyezi, folytatja a fejlesztést, így a szűkös források koncentráltan hasznosulnak. A cselekvési terv tükrözi a helyi termék kiemelt szerepét a helyi gazdaság- és közösség fejlesztésben.

A HFS készítése során a már rendelkezésre álló térségi termelői adatbázist használtuk. A SZEZON Bevásárló Közösség termelői egymás közötti ismertsége, elképzelései is a térségfejlesztés alapja.

	Helyszín	Dátum	Témák	Résztvevők száma
Fórumok	Hévíz	2022.12.08.	Tájékoztató HFS tervezés feladatairól, projektötlet gyűjtés	47
	Hévíz	2023.01.30 16.00	Tájékoztató HFS tervezés feladatairól, projektötlet gyűjtés	21
	Alsópáhok	2023.05.30 16.45	Tájékoztató a HACS átalakulás, HFS tervezés aktualitás kérdéseiről, projektötlet gyűjtés	45
Munkacsoporti/ Tervezői ülések, megbeszélések	Sümegecsehi	2023.06.13. 11.00	Önkormányzati igények, lehetőségek	8
	Zalaapáti	2023.06.20. 17.00	Helyi termékeke a térségben, okos falu	17
	Hévíz	2023.06.22. 17.00	Civil és önkormányzati lehetőségek; együttműködések	12
	Zalaszántó	2023.06.27. 17.00	Innováció, tudásátadás, turizmus, rendezvények	16
	Nagygörbő	2023.07.04. 16.00	Nyitott porta, kosárközösség, védjegy, helyi termék, közösségi kezdeményezések, REL	25
	Gyenesdiás	2023.09.01.	HFS célkitűzések, beavatkozási logika	6
	Keszthely	2023.09.15.	HFS cselekvési terv	6
Hévíz	2023.10.10.	HFS tervezet, cselekvési és indikatív pénzügyi terv	14	

3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása

A KAP ST-ben foglaltak szerint - folytatva a 2014-2020-as programozási időszak gyakorlatát - a LEADER beavatkozás területi hatálya lefedi az ország összes vidékinek minősülő települését. A HFS-sel lefedni kívánt terület lakosság száma minimum 10 ezer fő és maximum 150 ezer fő lehet, és egy település csak egy HACS-hoz tartozhat.

a) A lefedni kívánt települések mérhető jellemzői, összefoglaló adatai.

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület területéről a 2007-2013-as EU-s programozási időszakban (egészen 2015. szeptember 30-ig) 9 település a Zala Termárvölgye Egyesület működési területéhez, 15 település a Zalai Dombhátaktól a Vulkánok Völgyéig Egyesület területéhez tartozott. Az újjá szerveződés 2015-ben a keretszabályok változása miatt történt meg, ugyanakkor ezzel egy geográfiai, társadalmi és gazdasági szempontból is összetartozó tér településeinek a korábbi LEADER időszak előtti természetes együttműködési kerete állt vissza. 2023-ban az egyesület taglétszáma újabb 12 településsel bővült, jelentősen megnövelve a térség kiterjedését észak, észak-nyugati irányba. A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015 (IV. 23.) Korm. rendelet alapján a kedvezményezett települések közé tartozik Esztergályhorváti, Gétye, Karmacs, Kisvárshely, Nagygörbő, Sénye, Szalapa, valamint Tekenye és Vindornyalak, az átmenetileg kedvezményezett település-kategóriába pedig Döbröce és Vindornyaszőlős települések.

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesülethez tartozó települések összterülete a 2021. évi adatok szerint 540,04 km², évvégi lakónépessége pedig 33 978 fő¹ volt. A tervezési terület települései:

Alsópáhok, Balatongyörök, Bókaháza, Cserszegtomaj, Döbröce, Esztergályhorváti, Felsőpáhok, Gétye, Gyenesdiás, Hévíz, Karmacs, Kisvárshely, Kehidakustány, Mihályfa, Nagygörbő, Nemesbük, Rezi, Sármellék, Sénye, Sümegecsehi, Szalapa, Szentgyörgyvár, Tekenye, Túrje, Vállus, Várvolgy, Vindornyalak, Vindornyafok, Vindornyaszőlős, Vonyarcvashegy, Zalaapáti, Zalacsány, Zalaköveskút, Zalasántó, Zalavár.

A térséget alkotó 35 település a nyugat-dunántúli Zala vármegyéhez tartozik, azon belül pedig a Keszthelyi, valamint a Zalaszentgróti járásokhoz, melyeknek központjai jelentős hatást gyakorolnak a térség településeire is. A terület alapvetően három megyei jogú város, mégpedig Nagykanizsa, Veszprém és Zalaegerszeg „háromszögében” helyezkedik el. Térségi központok közül kiemelendő továbbá Zalaszentgrót, Hévíz és Keszthely, mint turisztikai és rekreációs központok, illetve térségi közigazgatási és szolgáltató funkciókkal rendelkező járasszékhelyek. Az itt található települések fejlődését azonban nem csak a térségi központok adottságai befolyásolják, hanem hatással van rájuk a Balaton part, mint országosan kiemelt turisztikai desztináció közelsége is.

A települések lakónépességszáma a központokban, valamint hozzájuk vagy a tóparthoz közeli településeken magasabb, akár a háromezer főt is meghaladhatja (pl. Cserszegtomaj, Gyenesdiás, Hévíz), míg a fentiekől távolabb eső településeken (pl. Zalaköveskút, Kisvárshely, Sénye, Gétye, Döbröce) a lakosság szám még a 100 főt sem éri el. Az egyesülethez tartozó települések közül összesen 16 község 500 főnél kisebb aprófalú, az aprófalvak aránya a térségben közel 50% (lásd 2.sz. melléklet, 1.sz. ábra).

¹ Adatforrás: Központi Statisztikai Hivatal. Tájékoztatási adatbázis. (2023. 09. 13.)

b) Korábbi együttműködések, megvalósult közös projektek, összefogások

1. Balatoni helyi termék – fejlesztő műhely

célja: a Balaton környéki csoportok saját erősségeik mentén tapasztalatok és tudás megosztásán keresztül mutatták be, milyen szerepe lehet egy LEADER helyi akciócsoportnak a térség közösségi marketingjében. Milyen előnyökkel jár az alulról jövő kezdeményezésekre épülő közös munka, milyen fejlődési és fejlesztési pályát járhat be egy-egy ilyen projekt.

Projekt rövid összefoglalója	Részt vevő tagok	Megítélt támogatási összeg	Megvalósítás állapota
Balaton környéki helyi termékek és szolgáltatások népszerűsítését fogalmazta meg a fejlesztés. Cél: a helyi termékek és helyi szolgáltatások fogyasztásának ösztönzése	Zala Termárvölgye Egyesület	4.768.605 Ft	. Megvalósult a projekt: - Nyitott Portákat összekötő túraútvonalak fejlesztése - túratérkép - GPS túranavigációs eszközök beszerzése - tudásátadó workshop - tanulmányút - marketing anyagok
	Éltető Balaton-felvidékért Egyesület	7.045.897 Ft	Megvalósult a projekt: - Nyitott Portákat összekötő túraútvonalak fejlesztése - túratérkép - GPS túranavigációs eszközök beszerzése - tudásátadó workshop - tanulmányút - marketing anyagok
	Bakony és Balaton Keleti Kapuja Egyesület	4.540.427 Ft	Megvalósult a projekt: - garantált turisztikai programcsomagok kialakítása - tanulmányút - marketing anyagok
	Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak Egyesület	4.508.686 Ft	Megvalósult a projekt: - szezonkosar.hu honlap - tudásátadó workshop - tanulmányút - értékesítést célzó eszközök - marketingkampány - létrejött a Szezonkosár Bevásárló Közösség havi átadónappal

2. LEADER HACS Akadémia

a Nyugat-Dunántúli Régió 16 HACS-ának és a Bakonyért HACS-nak a közös együttműködése, jó gyakorlat megosztása, szakmai eredmények megosztása

Projekt rövid összefoglalója	Részt vevő tagok	Megítélt támogatási összeg	Megvalósítás állapota
A nyugat-dunántúli Leader helyi akciócsoportok tudásátadásának, kompetenciáinak fejlesztése, csapatépítő, közösségépítő programok szervezése	<u>Konzorciumvezető:</u> ŐRSÉG HATÁROK NÉLKÜL EGYESÜLET <u>Konzorciumi tagok:</u> Alpokalja Fertőtáj Vidékfejlesztési Egyesület, Zala Zöld Szíve Vidékfejlesztési Egyesület, A Bakonyért Vidékfejlesztési Egyesület, UTIRO Leader EGyesület, Szigetköz-Moson-Sík LEADER Egyesület	11.045.251 Ft	<u>Megvalósult a projekt:</u> - Prezi képzésen, - konfliktuskezelő képzésen vettek részt a helyi akciócsoportok munkatársai - csapatépítő LEADER napok kerültek megszervezésre - bemutatásra kerülnek a nyugat-dunántúli régió LEADER eredményei közös régiós kisfilm és kiadvány keretein belül

c) Személyes kapcsolattartást, segítségnyújtást elérhetővé tevő központ(ok) stb.

Az Akciócsoport szerény humánerőforrással gazdálkodik, hiszen a főállású munkaszervezet vezető mellett egy 7 órában alkalmazott pénzügyi menedzser és egy 2 órában alkalmazott munkatárs látja el a munkaszervezet feladatait. Fentiek okán a személyes kapcsolattartás a 2014-2020(22) időszakban a munkaszervezeti irodában (Gyenesdiás) valósult meg, illetve elektronikus és telefonos kapcsolat formájában. Online felületeken (honlap, facebook) is aktívan jelen vagyunk, bővítve a velünk kapcsolatot felvenni szándékozók lehetőségeit. A 2023-27-es fejlesztési időszakban a fentiekben már részletezett területi és települési bővülés okán újra kell gondolni a szervezeti felépítést és humánkapacitást, hiszen területileg és településszámban is jelentősen bővül az Akciócsoport.

4. Horizontális célok

4.1 Esélyegyenlőség

A HFS tervezésekor kiemelt szempont az esélytudatosság kifejezése, a helyi szintű kapacitásfejlesztés, a vidéki szereplők bevonása, aktivizálása közösségi akciók, szemléletformálás, amely magában foglalja az esélyegyenlőség, a társadalmi befogadás és a szegénység elleni küzdelem témájú érzékenyítést, kapacitásfejlesztést.

A dokumentum nem közvetít szegregációt, valamint törekszik csökkenteni az egyes csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket.

Kiemelt fontosságú a megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszer: a HACS döntéshozó testületében (amely alatt a Helyi Bíráló Bizottság értendő) legalább egy nő és legalább egy fiatal személy (legfeljebb 41. életévét még be nem töltött személy) szerepel.

Az EU alapelveinek mentén egyaránt biztosítani kell mindenki számára a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférést, különös tekintettel, a fogyatékossgal élőkre, a gyermekekre és a hátrányos helyzetű csoportokra.

A 2023-2027-es programozási időszakra megalakuló új elnökség és helyi bíráló bizottság tagjainak kiválasztásában érvényesíteni kívánjuk – az egyes szférák képviseleti súlyának figyelembe vétele mellett - azt a fontos esélyegyenlőségi szempontot, hogy a döntéshozatalban és kiválasztási rendszerben legalább egy fiatal és egy nő is szerepeljen.

Egyebekben Akciócsoportunk működésének területén a jövőben is hangsúlyt kívánunk fektetni az EU alapelveinek mentén arra, hogy pályázati kiírásaink minden potenciális ügyfél számára elérhetőek legyenek.

Már a HFS tervezés kezdeti fázisában is alapvető törekvésünk volt, hogy az akcióterületünkön élők minél szélesebb csoportját bevonjuk a tervezésbe. Online csatornáinkon (honlap, facebook, email), személyes megkereséseken, a polgármesterek aktivizálásán keresztül minden társadalmi csoporthoz eljutottunk, így tervezői fórumainkon a magánszemélyek mellett számos östermelő, vállalkozó, civil szervezet és önkormányzat képviselte magát. A beérkezett projektjavaslatok alapján örömmel konstatáltuk, hogy a térség szereplőinek jelentős részét sikerült megszólítani; valamennyi társadalmi szféra aktivizálta magát és részt vett a közös stratégia kialakításában. Jelentős előrelépés, hogy számos új civil szervezetet, vállalkozót és magánszemélyt is sikerült megszólítanunk.

Esélyegyenlőségi törekvéseink fontos része, hogy az akcióterületünkhöz újonnan csatlakozó településeket minél hamarabb integrálni tudjuk és az ott élők semmilyen formában ne szenvedjenek hátrányt az Akciócsoport váltás okán. A HFS tervezés folyamán fokozottan ügyelünk ezen települések bevonására, ami az ott szervezett fórumaink számában is tetten érhető.

Fontos számunkra a társadalmi esélyegyenlőség megvalósulása is térségünkben. Az erőforrások értékvédő, takarékos, hosszú távú szempontokat szem előtt tartó gazdálkodását kell megvalósítani, hogy az elkövetkező generációk is élvezhessék térségünk kincseit.

Az EU alapelveinek mentén egyaránt biztosítani kell mindenki számára a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférést, különös tekintettel, a fogyatékossgal élőkre, a gyermekekre és a hátrányos helyzetű csoportokra.

4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem

A HFS célkitűzésekben meghatározott intézkedések közé bekerül az a követelmény is, hogy az Akciócsoport csak a környezeti és társadalmi fenntarthatóság elveinek megfelelő projektjavaslatot részesíthet támogatásban. A környezeti fenntarthatóság elvébe belefoglaltatik a természetmegőrző és ökológikus vidékfejlesztés alapelve, így a helyi természeti értékek védelme, a természetes térszerkezet megőrzése és a környezet korlátozott eltartó képességének figyelembevételével kialakított termőtalaj és tájhasználat. A környezeti fenntarthatóság érdekében a HFS megvalósítása során fontos alapelv a megújuló energiahasznosító rendszerek alkalmazásának ösztönzése.

A környezeti fenntarthatóság szempontjából a következőket tartjuk követendőnek:

1. **Tájmegőrző, ökológikus vidékfejlesztés:** Támogatja természeti értékek, a biológiai sokféleség, a genetikai alapok és a természetes térszerkezet megőrzését; Vállalkozások fejlesztésekor a környezet-megőrzési szempontok az elsődlegesek.
2. **Takarékosság a nem pótolható erőforrásokkal. Értékvédő gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal:** Elsődleges az egységnyi felhasznált energia szükségletének minimalizálása, továbbá a már meglévő energiafelhasználás csökkentése. A már optimalizált energiaigénynek törekedni kell minél nagyobb, racionális arányban a megújuló energiaforrások bevonására.
3. **Szennyezés megelőzés, minimalizálás:** Szennyezések és a hulladékok kibocsátásának megelőzése helyi termékek csomagolás igényének csökkentése és kisebb szállítási terhelés
4. **Újrahasznosíthatóság követelménye:** a csomagoláshoz felhasznált anyagok minél nagyobb arányban képviseljenek újrahasznosított alapanyagot

5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület 2015. szeptember 25-től, mint elismert Helyi Akciócsoport kezdte meg a munkáját 23 település területén: *Alsópáhok, Balatongyörök, Bókaháza, Cserszegtomaj, Esztergályhorváti, Felsőpáhok, Gétye, Gyenesdiás, Hévíz, Karmacs, Nemesbük, Rezi, Sármellék, Szentgyörgyvár, Vállus, Várvölgy, Vindornyafok, Vindornyalak, Vonyarcvashegy, Zalaapáti, Zalaköveskút, Zalaszentmihály, Zalavár.*

A HFS-ben meghatározott jövőkép szerint a Nyugat-Balaton természeti-, emberi- és kulturális erősségeire és helyi értékeinek hasznosítására alapuló erős lokális gazdaságot épít, egészséges közösséggel és emberekkel, fejlett minőségi turizmussal. A térség gazdái egészséges, a közétkeztetés, a termelői piacok és a gasztronómiai szolgáltatók igényeit mennyiségi és minőségi értelemben is kielégíteni képes helyi termékeket állítanak elő. A mezőgazdasági termelői kör megduplázódik, a helyi vendéglátásban stabilan megjelennek az egészséges, többlet-értéket hordozó helyi termékekből előállított fogások, erősítve a turizmus gasztronómiai kínálatát. Az Akciócsoport fejlesztéseit és az integratori és szaktanácsadói feladatokat egy versenyképes, felkészült menedzsment szervezet koordinálja, stabil térségi hálózatos háttérrel. Kiépülnek a termelést és értékesítést elősegítő közösségi raktározó, hűtő és feldolgozó kapacitások, jó a helyi termékek eljuttatása a vásárlókhöz. Fejlett, a gyakorlatot és legújabb ismereteket átadni képes képzési és felzárkóztatási rendszer segíti a fiatalokat, a kisközösségeket, és a háttértelepüléseket. Erősödik a képességmegtartó népesség.

A megvalósítás során az időszakra vonatkozóan fő irányvonalként a helyi gazdaság, a helyi termékek termelésének erősítése, népszerűsítése került meghatározásra. A térség szereplőinek együttműködési szándékait figyelembe véve, alapozási folyamatokra volt szükség. A 2020-2021 évet nagyban befolyásolta a Covid világjárvány miatti intézkedések betartása és a lehetőségek beszűkülése a projekt megvalósítások során.

A források felhasználását egy nagyobb összefogást eredményező, több célterületet megmozgató térségi összefogás iránti igény indikálta. A lokális gazdasági stabilitás és függetlenedés erősítése, egészséges ember és közösség céljai elérésével. A programozás során a helyi termékekre és a helyi értékekre erősítő gazdaságfejlesztés ösztönzése és a hozzá kapcsolódó rendezvények kerültek fókuszba. A tervezéssel jó irányt határoztunk meg, mivel az időszak megfelelő volt az alapok megteremtéséhez.

Így a működési területen a helyi lakosság életfeltételeinek javítása, a vidék- és területfejlesztés társadalmi-gazdasági szerepének erősítése, az egészséges élet igénye hozta létre a Szezon Kosár Bevásárló Közösséget.

Eredményes intézkedések: HACS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Saját piacán versenyképes helyi termékek, továbbá balatoni/országos ismertségű termékek és termelési háttérük fejlesztése	VP6-19.2.1.-42-1-17	35	15	73.478.523 Ft	120%
Helyi értékekre alapuló térségi együttműködések turisztikai célú fejlesztése	VP6-19.2.1.-42-5-17	17	9	36.669.615 Ft	120%
Arcot a termelőnek - rendezvények és marketing támogatás	VP6-19.2.1.-42-7-17	19	9	18.682.161 Ft	120%

Mikrovállalkozások fejlesztése	VP6-19.2.1.-42-8-20	34	26	72.993.802 Ft	120%
"Válaszd a hazait!" - rendezvénysorozat a helyi termékek népszerűsítéséért	VP6-19.2.1.-42-9-21	37	26	119.175.146 Ft	120%
Mezőgazdasági tevékenységet végző vállalkozások fejlesztése	VP6-19.2.1.-42-10-21	22	13	118.334.851 Ft	120%

Továbbfejlesztendő intézkedések: HACCS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
apPORTA - helyi érték előállítását bemutató kis mintagazdaságok fejlesztése	VP6-19.2.1.-42-6-17	8	4	18.682.161 Ft	120%

Eredménytelen intézkedések: HACCS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Minőségbiztosítási hitelesítő rendszer, termékfejlesztési és minőségbiztosítási tanácsadás	VP6-19.2.1.-42-2-17	0	0	0	0 %
Térségi mezőgazdasági koordinátor közösségi vállalkozás indítása	VP6-19.2.1.-42-3-17	0	0	0	0 %
Térségi beszerző- és átvevőpontok létrehozása	VP6-19.2.1.-42-4-17	0	0	0	0 %

6. Külső koherenciák azonosítása

A tevékenységszintű lehatárolás alapjai:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

A támogatáspolitikai programok koordinációjának két alapvető eleme a lehatárolások meghatározása (a potenciálisan átfedő területek kettős finanszírozásának elkerülése érdekében) és a beavatkozások közti lehetséges szinergiák (egymást erősítő hatások) tudatos tervezése.

A HFS elsősorban a tevékenység, másod sorban pedig a projektszintű lehatárolásokat részesíti előnyben annak érdekében, hogy ne a programszinten rögzített és így nehezen módosítható, rugalmatlan feltételek határozzák meg egyes felhívások és projektek támogathatóságát, csökkentve annak kockázatát, hogy célcsoportok, fejlesztési igények maradnak finanszírozás nélkül a rugalmatlan szabályok miatt.

Tekintettel arra, hogy a LEADER Programon keresztül támogathatóak olyan projektek, amelyek a léptékük, vagy a tevékenységi körük miatt máshonnan nem juthatnak fejlesztési forrásokhoz, viszonylag kisebb komplementer halmaz értelmezhető az átfedések tekintetében.

KEHOP Plusz

A KEHOP Plusz többek között vízgazdálkodással és katasztrófakockázat-csökkentéssel, környezet- és természetvédelemmel, megújuló energiagazdasággal, klímasemlegességre való igazságos átállással, továbbá körforgásos gazdasági átállással foglalkozik.

A természetvédelemmel összefüggő beruházások esetében a KAP Stratégiai Terv elsősorban mezőgazdasági területekre, míg a KEHOP Plusz természetvédelmi területekre koncentrál, ahol például a Natura 2000 területek között lehetne átfedés, mely azonban projektszinten kezelhető.

TOP Plusz

A program Magyarország kevésbé fejlett régióinak és fejlett régiójának számító Budapest területi alapú fejlesztéseit támogatja, kiemelt figyelmet fordítva a legkevésbé fejlett régiók és elmaradott térségek fejlesztésére. Elsősorban helyi önkormányzati fejlesztéseket támogat, fejlesztési tematikája ennek kapcsán kiterjed a gazdaságélénkítés, munkahelyteremtés és -bővítés, valamint a népességmegtartás és családvédelem térségi és helyi feltételeinek biztosítására, így a helyi gazdaságfejlesztésre és foglalkoztatásra, a helyi turizmusra, a települési infrastruktúra, településüzemeltetés és helyi közszolgáltatások fejlesztésére.

A korábbi szabályozás, mely szerint 10.000 fő feletti településeket a TOP, 10.000 fő alatti településeket a VP keretében támogatnak a programok, a lakosságszám alapú lehatárolás jelenleg nem része a szabályozásnak. A TOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv is támogatja a vidéki térségeket. Ez lehetőséget nyújt arra, hogy a két forrás összehangolásával az egyes projektek egymás hatását megsokszorozva, a teljes értéklánc mentén legyen biztosított a fejlesztések finanszírozása. A szinergia lehetőségek hatékonyabb kihasználása érdekében koordinációs mechanizmust működtetünk a két program között, miszerint a vidékfejlesztési beavatkozások esetében a szinergia helyi szintű megvalósításáért felelős szervezetek, a LEADER HFS-ek felülvizsgálata során vizsgálatra kerül az érintett megye Integrált Területi Programja.

A KAP ST és a TOP közötti lehatárolást megkönnyíti, hogy két program időbeli csúszása miatt a TOP Plusz pályázatok legtöbb esetben jóval előbb megjelennek, mint a KAP kiírások, így ritkán fordulhat elő, hogy két kiírás egyszerre, vagy közel egymáshoz nyílik meg. Amennyiben mégis, úgy projekt szintű lehatárolással biztosítható a kettős finanszírozás elkerülése.

EFOP Plusz

Az EFOP Plusz prioritások lefedik a köznevelési, az egészségügyi, a társadalmi felzárkózási, szociális, család- és ifjúságügyi, társadalmi innovációs, valamint leginkább rászoruló személyeket támogató intézkedéseket.

Az EFOP Plusz társadalmi felzárkózási prioritási tengelyén, tervezetten a termelő-műhelyek kerülnek támogatásra, míg a KAP Stratégiai Terv keretében a társadalmi vállalkozások fejlesztésére allokálnak forrást. A jelenlegi tervek alapján a termelőműhelyeket bármilyen szektorhoz kötődően létre lehet hozni, akár mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódóan is, továbbá az intézkedésben a támogatást igénylők között - szektorokra vonatkozó korlátozás nélkül - megjelennek a nonprofit gazdasági társaságok, valamint civil szervezetek is.

GINOP Plusz

GINOP Plusz, összhangban a vonatkozó uniós stratégiákkal, elősegíti a magyar vállalkozások technológiaváltásához, digitalizációs és innovációs képességeinek megerősítését, valamint hozzájárul a munkavállalók képzéséhez, termelékenységük és hozzáadott értékük növelése érdekében.

A Partnerségi Megállapodás alapján a vállalkozásfejlesztést a GINOP Plusz támogatja. 2020-tól a GINOP hagyományos vállalkozásfejlesztési támogatásaiban az élelmiszeripari vállalkozások kizárásra kerültek, ezek 2021-2022-ben a VP-ből, 2023-2027-ben pedig a KAP Stratégiai Tervből kaphatnak támogatást.

DIMOP Plusz

A DIMOP Plusz egységes szolgáltatási rétegeken keresztül, adatintenzív megközelítésben járul hozzá az egyes szakpolitikai feladatok digitalizációs beruházásaihoz és ilyen módon átfogó megoldásokat támogat, amelyek egy-egy ágazati célkitűzés megvalósulása mellett egységesen támogatják a digitális transzformáció folyamatát. A DIMOP Plusz jellemzően országos léptékű beruházásokra fókuszál és elsősorban nem mezőgazdasági / vidékfejlesztési témájú fejlesztések végrehajtását tervezi, mégis több szinergia lehetőség azonosítható a két program között. Releváns: a DIMOP Plusz pluszponttal támogatja azokat a fejlesztéseket, amelyek egy, a KAP Stratégiai Terv által finanszírozott okosfalú stratégiával vannak összhangban.

IKOP Plusz

Az IKOP Plusz felelős a magyarországi közlekedési helyzet fejlesztéséért, ami magába foglalja a kötöttpályás, közúti, kerékpárúti és kikötői beruházásokat. Az IKOP Plusz fejleszteni fogja a vidék elérhetőségét is biztosító közlekedési hálózatokat.

Magyar Falu Program (MFP)

A Magyar Falu Program (MFP) a településhálózat több mint 90 százalékát, és a népesség mintegy harmadát adó, 5000 főnél nem nagyobb lakosságú kisvárosok és községek fejlesztését támogatja a következő területeken: vidéki szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztése, vidéki civil közösségek támogatása, kistelepülésen élők lakhatási feltételeinek javítása, alsóbbrendű úthálózat fejlesztése hazai forrásból, valamint falusi mikro-vállalkozások támogatása uniós (GINOP Plusz-1.2.2-22) forrásból.

A nagymértékű átfedési lehetőségek okán alkalmazzuk a projektszintű lehatárolásokat.

Vármegyei Integrált Területi Programok

2022. december 22-én az Európai Bizottság elfogadta a Terület-és Településfejlesztési Operatív Program Pluszt (TOP Plusz). A Zala Vármegye Integrált Területi Programjának célja a TOP Plusz keretében rendelkezésre álló területi gazdaságfejlesztési és településfejlesztési, valamint humán fejlesztési források hatékony, egymást erősítő megtervezése a korábbi egyeztetési folyamatok során kialakított Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztés Program által megjelölt célok mentén. A TOP Plusz keretében elérhető források – a többi ágazati programmal és az elérhető hazai támogatásokkal összhangban – azt a célt

szolgálják, hogy Zala vármegye 2027-re a természeti kincsei megőrzése mellett fenntarthatóan fejlődő, versenyképes és innováció-vezérelt gazdasággal rendelkező területté váljon. „Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója” a vármegye fejlesztésének 2030-as jövőképét, azaz fő hosszú távú célját a „gazdag és harmonikusan fejlődő, zöld Zala” megteremtésében fogalmazza meg. A koncepció három átfogó célt és hat, a 2021-2027-es időszakra vonatkozó stratégiai ágazati célt jelölt ki a vármegye számára. A Zala vármegyei célok között nevesítve olvasható, hogy Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése a cél. Az ezzel való összhang megteremtése biztosított a HFS kitűzött céljaival; a térség népességmegtartó erejének célja kifejezetten azonos megfogalmazásban szerepel a vármegye belső perifériáinak fejlesztési programja kapcsán. Ezzel összhangban gondoskodtunk a mikrotérségi gondolkodás, kisközösségi szolgáltatások beépítése révén. Olyan programokat szeretnénk támogatni, amelyek léptéküket és/vagy tartalmukat tekintve kiszorulnak a TOP Plusz finanszírozási lehetőségeiből, de megvalósulásuk a vármegyei és helyi érdekekkel, stratégiai célokkal összhangban áll.

7. Helyzetfeltárás

7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása

- **térszerkezeti adottságok**

A területi lehatárolás alapja az a *szervesen* kialakult településekből álló településfüzér, mely az idegenforgalmilag frekvenciált három város: Keszthely, Hévíz és Sümeg közvetlen vonzáskörzetében helyezkedik el a Nyugat-Balatonnak nevezett tájegységben, a történelmileg kialakult „keszthelyi járás” területén. Keszthely városa és a Nyugat-balatoni térség falvai a mai napig magukon viselik egy 18. századi főúri család település- és gazdaságszervezői tevékenységének nyomait. A környék egykori földesurai, a horvátországi eredetű Festetics család ősei, a 17. század elején költöztek Magyarországra, s telepedtek le Nyugat-balatoni birtokaikon.

A térségben országos vasútvonal, kétszámjegyű főútvonalak és Sármelléken egy jelentős turisztikai-, gazdasági potenciállal bíró, azonban működése tekintetében hektikusan üzemelő regionális repülőtér is található. Mind a térség településhálózatán belüli, mind a nagytérségi kapcsolatokat, fizikai összeköttetéseket nagy mértékben meghatározzák a domborzati viszonyok. Különösen a térség északi felében, jellemzően a Zalaszentgróti járáshoz tartozó területen a dombvidéki jelleg miatt elsősorban az É-D irányú völgyekben alakultak ki a fizikai térkapcsolatok, így a közúthálózati elemek (különösen az alsóbbrendű úthálózat) is ez irányban mutatnak sűrűsödést, míg a K-Ny irányú közlekedési kapcsolatok hiányosnak mondhatóak. A terület déli határától alig pár km-re húzódik az európai V-ös korridort is képező M7 autópálya, ami Budapest és Zágráb felé is 2-2 órás elérhetőséget biztosít. Térségi összeköttetés szempontjából kiemelendő az abból leágazó M76-os autópályát (mely nem csak az M7-es autópályával, de a tervezett további szakaszok megépítését követően Zalaegerszeg irányába is gyorsforgalmi úti összeköttetést fog biztosítani), a településeket nyugat-keleti irányban keresztül szelő 75-ös (pl. Alsópáhokon és Zalaapátin keresztül) és északnyugat-délkeleti irányban a 76-os (pl. Sármelléken keresztülmenő) útvonalak, illetve a Balatont északkeletről délkeleti irány felé szegélyező 71-es főút. A területhez legközelebb fekvő nagyobb, megyei jogú város Zalaegerszeg, Zala vármegye székhelye, mely megközelítőleg 26 km-re terül el a térség Ny-i határától, közúton a térségből átlagosan 47 perc alatt érhető el. Vasútvonalak tekintetében a térség hiányos, hiszen alig van település (Gyenesdiás, Vonyarcvashegy, Balatongyörök), melyet üzemelő vasútvonal egyáltalán érintene. A Türrét Zalaszentgróttal való relációban érintő vasúti szárnyvonalon a 2010-es évek eleje óta a menetrend szerinti személyforgalom szünetel, a sármelléki repülőtér bekötését hajdan biztosító vasúti pálya pedig évtizedek óta felhagyott állapotban van.

- **Környezeti adottságok**

A térség Zala vármegye egyik legkedvezőbb természeti-ökológiai adottságú területe, ahol nagy arányban maradtak fenn természetes, természet közeli területek, „hagyományosan” művelt tájak. A térségben a Zalára jellemző összes biogeográfiai áramlat felfedezhető, 3-4 markáns klimatológiai, florisztikai és faunisztikai hatás is érezteti hatását. Mindezekhez hozzájárul még a kiegyenlített, szélsőségektől mentes klíma, mely szintén kedvez a fajgazdagságnak és a mezőgazdasági növénytermesztésnek.

A 105-180 m tengerszint feletti magasságú térség **domborzatát** délről és nyugatról a Keszthelyi-hegységet övezi. A Balaton-felvidék lábához támaszkodó lejtő, azaz a nagyjából 115-160 m magas hegyláb felszín alatt, a tóparton egy 110-114 m-es pleisztocén tavi abrúziós szint található, melyet követnek az ún. parti alluviális 105-108 m-es síkok. A hegységet többnyire dolomit, kistrészen pedig mészkő építi fel, foltokban pannóniai üledékek jelennek meg, illetve a legalacsonyabb alluviális síkokon tőzeges, lápos képződmények is előfordulnak.

A Keszthelyi-hegység erdősége csodálatos természeti környezetével, turistaútjaival, kilátótornyaival, pihenő helyeivel igazi turistaparadicsomot jelent. Az erdőterület jelentős része egy tömbben, a Keszthelyi-hegység dolomit- és bazalt régiójában, Rezi, Keszthely, Balatonederics, Sümeg és Zalaszántó községek által körbehatárolt területen fekszik.

Az erdőállomány nagy része napjainkra megújult, hiszen a fekete fenyő nyolcvan százaléka kitermelésre került, így a Pannon-táj honos növényzete kerül előtérbe, lehetőséget biztosítva a közjóléti funkciók bővülésének. A hegység erdeire „hozzánőttek” a Balaton mellett lévő települések, a helybeli lakosok ezrei keresnek felüdülést az erdőben is.

Az erdőkkel szabdalta mezőgazdasági termőterületek képe térszerkezetiileg meghatározzák az újonnan csatlakozott települések képét is: a természetes határok, földrajzi képződmények pl. Kovácsi hegy, Tátika, Rezi mikrotérségekre, változatos településcsoportokra osztják a teljes területet. Ezeket a fejlesztési beavatkozások során mint identitás-képző lehetőségek, kulturálisan és történelmileg megalapozott mikrokulturális erőforrásokként értékeljük.

A Stratégia megvalósítása során szervesen építünk ezekre a természeti adottságokra, hogy minél több családot és egyént szabadidős tevékenységek sorával az aktív testmozgás, természetjárás szeretetére, rendszeres találkozásokra ösztönözzünk. Ennek preventív jellegét a szakirodalom évtizedek óta folyamatosan igazolja.

„**A térség klímája** kontinentális, azon belül a mérsékelt meleg, mérsékelt nedves éghajlatú kistájak közé sorolható. A Napfénytartam évi szinten meghaladja a 2 000 órát (nyáron 800; télen 205). Az évi középhőmérséklet 10-12 °C. A fagymentes időszak (április 11. és október 30. között) hossza meghaladja a 200 napot. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 33 °C, a minimumoké -14 °C. Az évi csapadék 660-700 mm. Az uralkodó szélirány az É-i, az átlagos szélesség kevéssel 3 m/s alatti. A térség éghajlata és domborzata a szántóföldi növénytermesztés mellett a meleg- és napfényigényes kultúráknak (szőlő, gyümölcs), valamint a legeltető állattartásnak is kedvez.”

Az uralkodó talajtípus túlnyomó részben harmadidőszaki, vagy annál idősebb üledékeken képződött barnaföld. E területek erdősültsége jelentéktelen, meghatározó a szántóterületek aránya, valamint a terület 35%-át települések fedik, 20%-át pedig szőlős területek. A Keszthelyi-hegység kistájba nyúló részén mészkövön kialakult redzina található, mely az összterület 21%-a. A térség e részét 85%-ban erdő borítja, kisebb részén pedig szőlő területek találhatók.”

A térség 22 településén található **önkormányzati zöldterület**. Ezen területek aránya az elmúlt években (2008-2021) egy-két település kivételével (pl. Sármellék, Vonyarcvashegy) mindenhol növekedett. Fajlagos adatokat tekintve Gyenesdiás, Hévíz, Cserszegtomaj és Vonyarcvashegy emelkedett ki, ahol meghaladta a 8,3 km²-t az önkormányzati zöldterületek kiterjedése.

Kommunális ellátás tekintetében kiemelendő a gázfogyasztók lakásállományhoz viszonyított arányának növekedése: a vizsgált településeken többségében a 2001 és 2021 közötti időszakban emelkedett jelentősen – Nemesbükön, Zalaköveskúton, Sényén, Kehidakustányon és Zalacsányon több, mint 30 százalékponttal. Néhány, 2001-ben magas arányszámmal rendelkező településen azonban (pl. Hévíz, Vonyarcvashegy, Cserszegtomaj) az elmúlt 20 évben csökkent a gázfogyasztók lakásállományhoz viszonyított aránya. Ennek legfőbb oka az alternatív energiaforrások elterjedése lehet. Korszerű szennyvíz-elvezetés és -kezelés 2001-ben még csak összesen 15 településen működött, főként a partmenti (pl. Balatonyörök Vonyarcvashegy), vagy a valamilyen szempontból központi jellegű településeken (pl. Sármellék). Ekkor az apróbb falvak közül szinte nem volt olyan, ahol a lakások legalább egy része be lett volna kapcsolva a közüzemi

szennyvízgyűjtő-hálózatba. Ehhez képest 2021-ben már 26 településen működött szennyvíz-elvezetés, illetve a településeken belül is több lakás kapcsolódott be a hálózatba. Ekkor négy községben (Zalacsány, Vállus, Vonyarcvashegy, Vindornyafo) meghaladta a 90%-ot a hálózatba kapcsolt lakások aránya, s egy kivételével (Rezi – 47,9%) az ellátott települések mindegyike elérte a 60%-os bekötöttségi arányszámot. Jelenleg kilenc kisebb település (pl. Tekenye, Gétye, Szalapa, Mihályfa, Nagygörbő stb.) esetében még nem megoldott a korszerű szennyvízkezelés (megjegyzendő, hogy méretgazdaságossági és technológiai szempontból e kistelepüléseken jellemzően nem előnyös a közüzemi szennyvízelvezetés- és tisztítás kiépítése, helyette az alternatív technológiák jelenthetnek megoldást).

- **Kulturális erőforrások**

A természeti-táji értékek mellett a kulturális- és épített örökség is kivételesen gazdag a térségben, melyek jelentősen hozzájárulnak a helyi- és vármegyei identitás erősítéséhez. Az épített örökségi értékek meghatározó része régészeti-, valamint vallási emlék.

A térség **látványosabb emlékei** a bronzkorból (Zalaszántó, Tátika hegyi földvár; Várvölgy, Kisláz hegyi földvár), továbbá a római korból (villagazdaságok pl. Balatongyörökön és Hévízen), a középkorból (pl. Rezi, Zalavár, európai egyházi építészet a IX. századból; a Szent Adorján Benedek-rendi apátság, a Zalaapáti Bencés Apátság és a Zalavári Bencés Apátság a XI. századból, a közelmúltban felújított türjei premontrei kolostor a XIII. századból); a modern korból (pl. Festetics uradalmak barokk stílusú épületei Fenépusztán, Keszthelyen a XIX. századból), valamint napjainkból (pl. Sümegcsehi Boldog John Henry Newman-templom 2005-ből) származnak. A terület kulturális hagyományait napjainkban több, a térség egészére kiterjedő, egymással összehangolt rendezvénysorozat (falunapok; folklór találkozók; gasztro-, kulturális- és zenei rendezvények; szüreti multságok) ápolja, mely – a térséget népszerűsítve – elősegíti a helyi identitástudat és a közösségi kohézió erősödését is. A hagyományörzéshez és a kulturális élet színesítéséhez hozzájárulnak a tekintélyes számban működő helyi kézművesek, a művelődési házak, valamint a Zala vármegyei Népművészeti Egyesület is.

A **turizmus** a települések jelentős részénél fontos húzó gazdasági ágazat. A hagyományos tömegturizmus a Balaton-part mentén, azaz Gyenesdiáson, Vonyarcvashegyen, Balatongyörökön jellemző. (Itt mára kiemelendők a helyi természeti adottságokhoz kapcsolódó egyéb lehetőségek is, pl. gasztro-, bor-, vitorlás-, kerékpáros turizmus). Gyógyturizmushoz kapcsolódó szolgáltatás a térséghez tartozó települések közül csak Hévízen található, amely az utóbbi évtizedek jelentős rekreációs fejlesztései nyomán már nem csak az idősek számára kínál gyógyulási lehetőséget, de gyermekes családok számára is vonzó célponttá vált. Emellett jelentős térségi vonzerővel bíró termálfürdő működik Kehidakustányban. A falusi turizmus a nyugodt környezetben elhelyezkedő, főként a kisebb, Balatontól távolabb fekvő településeken meghatározó, ahol a természeti értékek mellett épített örökségi értékek (várak, régészeti területek, műemlékek (többek között helyreállított vízimalmok), népi építészeti emlékek) és fejlődő gasztronómiai szolgáltatások gazdagítják a helyszínek látnivaló-kínálatát. Az ún. bakancsos turizmus leginkább a Kis-Balaton térségére (itt főként természetjárás, madarászat, időnként horgászat és vadászat céljából jelennek meg turisták), illetve a Tátika-Rezi Régióra jellemző. A térség sajátos arculatú kirándulóövezet, sok természetjáró keresi fel. Emellett különösen a Keszthelyi-hegységben az erdőkben kiépített turistautak kedvező feltételeket kínálnak túrák lebonyolításához.

- **Társadalmi állapot**

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület területének lakónépessége 2000 óta folyamatosan nő, míg 2000-ben 30 664 fő, 2022-ben már 33 978 fő élt a területen. A 2022. évi adatok szerint a térség legnépesebb települése Hévíz 4 509 fővel, ezt követi Gyenesdiás 3 920 fővel. Emellett jelentős népességszámú települések még Csereszegtomaj, ahol 3 388 fő

él, valamint Vonyarcvashegy 2 408 fővel. Elmondható ugyanakkor, hogy a térség nagyobb része aprófalvas szerkezetű, ezek közül a legkisebbek (pl. Zalaköveskút, Kisvásárhely, Sénye) a 100 fős lélekszámot sem haladják meg.

A **korcsoportok** (2. ábra) közül az aktív korú, a munkaerőpiac bázisát is jelentő 15-64 év közötti korosztály száma, mind nők és mind férfiak tekintetében a vizsgált időszakban kis híján mindvégig elérte a 11 ezer főt: 2015-től kezdődően 2021-ig nőtt a számuk, míg 2021-ről 2022-re kisebb csökkenés volt tapasztalható. A 65 évnél idősebbeket tekintve a férfiak és a nők létszáma nagyban különbözik: Míg a nők lélekszáma 2015-től kezdődően meghaladta a 4 100 főt, és 2022-ig folyamatosan növekedett (4 700 főre), a férfiaké 2015-ben még a 2 900-at sem érte el a. Bár 2022-ig létszámuk is növekedett, de továbbra is csak a 3600 főt közelítette meg. A korösszetétel kedvező irányú változásának letéteményese a 14 év alatti korosztály létszáma sem mutat növekvő tendenciát: 2015 óta mindkét nem tekintetében létszámuk nagyjából 2 100 fő körül stagnál.

A **vándorlási egyenleg** a térségben (+7,98%) az elmúlt bő két évtizedben minden évben pozitív volt. Területi szempontból a bevándorlási ráta (2. sz. melléklet, 3. ábra) és a népességnövekedési ütem mutatói szoros korrelációt mutatnak. Pozitív irányú vándorlás főként a Balaton-part menti, illetve parthoz közeli településeket érinti, valamint a Sármelléktől Kehidakustányig észak-déli irányban fekvő településeket, melyek jó közúti elérhetőséggel bírnak és a jelentősebb termálfürdők közelében fekszenek.

A **természetes szaporodás mutatója** az elmúlt években folyamatosan negatív volt, 2000-2022-ig számolva -6,9%. A természetes fogyás oka az előregedő lakosság. A 0-14 évesek aránya stagnál, ezzel ellentétesen a 60-x évesek aránya fokozatosan nő, ami által az öregedési mutató (száz 0-14 évesre jutó 60-x éves) is folyamatosan romlik: 2021-ben 100 kiskorúra átlagosan 181,66 időskorú jutott, mely 2015-ös bázisévhez (átlagosan 170,01 fő/100fő) viszonyítva 6 százalékos romlást jelent. Az előregedés egyik oka, hogy a térség fiatalokat megtartó képessége alacsony, hiszen az ehhez szükséges feltételek (pl. állami- és magánszolgáltatások, kereskedelmi központ, foglalkoztatási centrumok elérhetősége, szórakozási lehetőségek, stb.) hiányosak és sok esetben a fiatalokban nem alakul ki a közösségi-, és a lakóhelyükhöz való kötődés sem. A falvak előregedését tovább erősítik munkavállalás céljából a kisebb településekről a nagyobb, városi funkciókkal rendelkező településekre, valamint a határ relatív közelsége miatt Ausztriába, külföldre való átköltözések is. Így helyben csökken az aktív, munkaképes korú lakosság, mely a helyi gazdaság erősödését tovább gátolja. A térségben főként az apróbb falvak előregedése jelentős, több esetben reális a veszélye, hogy pár éven belüli teljes elnéptelenednek. A vizsgált területen a leginkább előregedő település Zalaköveskút, ahol átlagosan 500 idős jut 100 fiatalra, míg a legkedvezőbb értéket 2021-ben Esztergályhorváti mutatta, ahol jóval alacsonyabb az idősek aránya, mint a fiataloké: az öregedési index értéke 84,13.

A kistelepülések lakosságának csökkenése és az ezzel együtt járó öregedési folyamat hat a vállalkozási lehetőségekre, az infrastrukturális rendszerek kiépítésére és modernizációjára, az intézményhálózat fenntarthatóságára és közvetlenül az itt élők életminőségére.

A gazdasági tevékenységek egy részét, a piaci alapon működő szolgáltatások többségét csak megfelelő vásárlóerő jelenléte mellett lehet eredményesen folytatni. Ezek a feltételek a kisebb lélekszámú, öregedő településeken szinte egyáltalán nincsenek meg. Ugyanakkor a két város (Keszthely, Hévíz) és a partközeli települések kedvező mutatói járási szinten elnyomják a valóságos képet és a társadalmi szakadék statisztikai szempontból szinte láthatatlan marad. Az elmúlt évtizedben csökkent a falvakban a helyben lakók széles körének munkát biztosító közepes- és nagyméretű vállalkozások száma. A városokban megjelent kereskedelmi üzletláncok pedig gyökeresen megváltoztatták a vidéken élők bevásárlási szokásait.

A **civil szervezetek** száma 2001 és 2021 között 191 db-ról 217-re emelkedett. A civil aktivitás a Balaton közeli településeken jellemzően jóval élénkebb, míg a térség parttól távolabbi kisebb településeiben jellemzően az önkormányzatok játszanak fontos szerepet a közösségi élet szervezésében, valamint egyes településeken a helyi vallási élet köré szerveződő közösségi programok, kezdeményezések is kiemelkedőek. A lakosság jólétét szolgáló és

rekreációs lehetőségeket kínáló játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek száma a jelentős fejlesztéseknek köszönhetően 2008. és 2021. között 9-ről 15 db-ra emelkedett. A helyi kulturális élet minőségét javító települési könyvtárak száma az utóbbi évtizedekben érdemben nem változott, a térség mind a 35 településén 1-1 található. A közművelődési intézmények száma ugyanakkor 32-ről 45-re nőtt.

- **a gazdaság helyzete**

Az **aktív korú munkanélküliek** aránya 2015-től 2021-ig 4,3%-ról 2,9%-ra csökkent. 2015-ben Vindornyalakon, Bókaházán és Nagygörbőn a munkanélküliek aránya meghaladta a 10%-ot. Ez az arányszám 2022-re lecsökkent 7% alá, azonban a települések munkanélküliségi arányszáma egymáshoz viszonyítva kevésbé változott, 2021-ben a korábban 8%-os munkanélküliséget meghaladó Döbröce 7,3%-kal, Bókaháza pedig 6,2% feletti értékkel továbbra is a munkanélküliséggel leginkább sújtott települések.

A térség fejlődése és élhetősége szempontjából kiemelendő a települések lakásállományának alakulása. A **lakásépítések száma** szoros összefüggésben áll a települések lakosságának alakulásával (2. sz. melléklet, 4. ábra): 2022-ben összesen 19 294 db lakás volt a térségben, mely a 2001-es értékhez képest (13 815 db) majdnem 40 százalékpontos növekedés. A legnagyobb emelkedés a Balaton parti nagyobb népességszámú településeken történt: Czerszegtomaj, Vonyarcvashegy és Gyenesdiás településein az elmúlt 20 évben épített lakások számának összege meghaladta a 340-et, Czerszegtomaj esetében elérte a 600-at. Ezzel összefüggésben, az elmúlt 20 évben a lakónépesség növekedési üteme ugyanezekben a településeken volt a legmagasabb. Azon a területen, ahol jelentősen csökkent a lakosság az elmúlt években, többnyire egyáltalán nem történt új lakásépítés, vagy csak egy-két lakást építettek. A térségi trendtől azonban egy település, mégpedig Hévíz jelentősen eltért, hiszen a vizsgált időszak alatt 1218 lakást építettek összesen, miközben a település lakosság száma 14 fővel csökkent a vizsgált időszak alatt (a lakások zöme itt feltételezhetően nem életvitelszerű tartózkodás céljából épült).

A közszolgáltatásokat tekintve az egy házi orvosra jutó lakosok száma 2022-ben 1 887,7 fő volt, mely az országos átlagnál (2 168,5 fő) alacsonyabb. A mutató értéke viszont a 2000-es adathoz képest romlott, amikor egy orvosra átlagosan 1 703,6 lakos jutott. Az egészségügyi ellátás infrastruktúrája megfelelőnek mondható a térségben. Az óvodai férőhelyek száma 2001 óta 70 férőhellyel bővült, ugyanakkor az általános iskolai feladatellátási helyek száma 2000 óta összességében 3 helyszínnel csökkent 17-ről 14 helyszínre. A térségben 2 helyen működik rendőrkapitányság, határrendészeti kirendeltség, rendőrőrs, körzeti megbízott székhely mégpedig Hévízen és Zalaapátiban; komolyabb közbiztonsági problémák a statisztikai adatok tükrében nem jellemzőek. Hivatásos tűzoltóság egyik településen sincs, okmányiroda pedig egyedül Hévízen található.

7.2 SWOT analízis

ERŐSSÉGEK	LEHETŐSÉGEK
- jelentős természeti, kulturális és épített örökség - a (Kis)-Balaton, Hévíz és Kehidakustány, illetve Tátika-Rezi Régió turisztikai vonzereje - vállalkozói, termelői háttér adott - fejlett gasztronómiai infrastruktúra háló - erős önkormányzatok	- Gasztronómia dinamikus fejlődése, annak minőségi alapanyag igény erősödése - növekvő közösségi és vásárlói igény a minőségi helyi termékek iránt - jelentős számú bel- és külföldi térségi betelepülő - számottevő pályázati aktivitás

- aktív korú munkanélküliek aránya csökken - potenciális szaktudás jelenléte	- helyi termék tárolókapacitás, értékesítési pontok bővítése - természeti értékek bemutatathatósága - védjegy - klímavédelmi intézkedések - generációk közötti kapcsolat - termék-szolgáltatás kapcsolódás
GYENGESÉGEK - kevés az egyedi fejlesztés, kicsi a hálózati arány - nem jellemző a fenntartható, környezetbarát gondolkodás és a térségi tudat - számában jelentős, de aktivitásban visszafogott civil szervezetek - a térség fiatalokat megtartó képessége alacsony - térségen belüli belső egyenlőtlenségek - foglalkoztatás erős szezonalitása, kevés éves foglalkoztatást nyújtó munkalehetőség - önellátás hiánya - tudás, ismeretek hiánya - nincs közös, egységes marketing - generációváltás elhúzódása	VESZÉLYEK - innovációs képességek csökkenése - fiatalok elvándorlása, előregedő lakosság; kiüresedő háttértelepülések - romló gazdasági környezet miatt visszaeső turizmus magas kockázata - civilek körében fejlesztési, fejlődési érdektelenség - éghajlatváltozással a termelési struktúra változása - lassú válaszok a gyorsan változó kihívásokra - munkaerő hiány

A HFS-ben foglalt SWOT elemzés erősségként említi a térség természeti-, kulturális- és épített örökségét, melyet egy erős és markáns turisztikai vonzerő és infrastrukturális háttér, fejlett vállalkozói és termelői szektor erősít, ugyanakkor veszélyként megjelenik a térség innovációs képességeinek csökkenése, a gazdasági folyamatoknak és a globális változásoknak erősen kitett turisztikai ágazat permanens növekedésének magas kockázata. E két megállapításra épül az az igény, hogy csökkenjen a térség globális-gazdasági kitettsége egy belső erőforrásaiba tudatosabb és társadalmilag összetartóbb térség létrejötte által. Cél, hogy a külső gazdasági és társadalmi folyamatokra gyorsabban és hatékonyabban reagálni képes, reziliens családok, kisközösségek, helyi vállalkozások és önkormányzatok szoros együttműködésére épülő válaszok és megoldások szülessenek.

8. A stratégia beavatkozási logikája

A LEADER beavatkozás a HFS-en keresztül, az SO8 vonatkozásában megállapított számos szükséglet kielégítéséhez hozzájárul. A KAP ST-ben foglalt SWOT elemzés erősségként említi az ország vidéki térségeit lefedő LEADER hálózatot, amely helyi ismerettel, kapcsolatrendszerrel, fejlesztéspolitikai és program végrehajtói tapasztalattal rendelkező helyi erőforrást biztosít a helyi fejlesztésekhez. Ugyanakkor veszélyként említi ezen erőforrás további erodálódását. E két megállapításra épül az a szükséglet, amely a fejlesztéspolitikai programok végrehajtásához szükséges helyi szintű emberi erőforrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítését szolgálja a LEADER beavatkozás működési és animációs keretéből finanszírozott helyi akciócsoportok hálózata.

A SWOT elemzésben erősségként szerepel, hogy a LEADER a vidéki térségekben jellemzően alacsony tőkeerővel és kockázattűrő képességgel rendelkező mikrovállalkozások és civil szervezetek számára adekvát, kisléptékű, a helyi szükségletekre szabott fejlesztési forrást biztosít. Az elemzés gyengeségként említi a LEADER források korlátosságát, illetve a kisléptékű források felhasználásának a léptékhez képest magas adminisztratív terheit. A fenti erősségre és gyengeségre épül

az a szükséglet, amely a helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztéseket és az ehhez szükséges forrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítéséhez járul hozzá a LEADER helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása.

A SWOT elemzésben gyengeségként szerepelnek a vidéki közlekedési és az egyéb lakossági szolgáltatások minőségének javításához szükséges infrastruktúra fejlettségének területi különbségei. Erre reagál az a szükséglet, amely az életminőséget emelő helyi lakossági szolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztését teszi szükségessé. A korábbi évek tapasztalatai alapján a LEADER programnak fontos célja a vidéki élettér fejlesztése a szolgáltatások és az azokhoz szükséges kisléptékű infrastruktúra fejlesztésével, valamint a helyi kötődés és a közösségi kapcsolatok erősítése a közösségeket aktivizáló programokkal és az ahhoz szükséges környezet fejlesztésével. Az Európai Unió vidéki térségeinek hosszú távú jövőképevel összhangban a fenti célok elérése érdekében – elsősorban tudásátadással, jó gyakorlatok bemutatásával – ösztönözni szükséges a társadalmi innovációt és a digitális eszközök adta lehetőségek kihasználását.

8.1 A stratégia jövőképe

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak Helyi Akciócsoport a LEADER Program megvalósításával a Nyugat-Balaton természeti-, emberi és kulturális erősségeire és helyi értékeinek hasznosítására alapuló erős, lokális gazdaságot épít, egészséges közösséggel és emberekkel, fejlett minőségi turizmussal. A térség gazdái ehhez a jövőképhez igazodva, a közétkeztetés, a termelői piacok és a gasztronómiai szolgáltatók igényeit mennyiségi és minőségi értelemben is kielégíteni képes helyi termékeket állítanak elő. A mezőgazdasági termelői kör bővül, a helyi vendéglátásban stabilan megjelennek az egészséges, többlet-értéket hordozó helyi termékekből előállított fogások, erősítve a turizmus gasztronómiai kínálatát. Az Akciócsoport fejlesztéseit és az integratori és szaktanácsadói feladatokat egy versenyképes, felkészült menedzsment szervezet koordinálja, stabil térségi hálózatos háttérrel. A Stratégia helyi termékek előállítását és piacra jutását célzó zászlóshajó projektjének köszönhetően kiépülnek a termelést és értékesítést elősegítő közösségi raktározó, hűtő és feldolgozó kapacitások, illetve megteremtjük a helyi termékek keresletének és kínálatának kiszolgálását támogató legkorszerűbb logisztikai, értékesítési és informatikai keretfeltételeket. Fejlett, a gyakorlatot és legújabb ismereteket átadni képes képzési és felzárkóztatási rendszer és folyamatok segítik a fiatalokat, a kisközösségeket és a háttértelepüléseket a gazdaságfejlesztési és szolgáltatási programok megvalósítása során.

A HFS megvalósulása következtében egy belső erőforrásaira tudatosabb és társadalmilag összetartóbb térség jön létre, mely a külső gazdasági és társadalmi folyamatokra gyorsabban és hatékonyabban reagálni képes, **reziliens** családok és kisközösségek, helyi vállalkozások és önkormányzatok szoros együttműködésére építve tud kezelni és megoldásokat találni a térségre jellemző gazdasági szezonhatás, elvándorlás, előregedés, szociális- és humán szolgáltatásokban tapasztalható hiányosságok problémáira, újratemtve az önellátás képességének feltételeit.

8.2 A stratégia célhierarchiája

A legfontosabb célok:

- helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése
- vidéki térségek mikrovállalkozásainak indítása, fejlesztése, erősítése
- kis eszközigényű élelmiszer-feldolgozási beruházások fejlesztése
- helyi kézműves-és kisipari réteg fejlesztése
- közös termelői értékesítési pont/doboz/szatyor rendszer kialakítása
- helyi gazdaságfejlesztési célú együttműködések létrejöttének elősegítése, ismertségének növelése, értékesítésének támogatása
- az aktívabb társadalmi összefogás, az erősebb helyi identitás megteremtése, a közösségi gondolkodás és munkavégzés ösztönzése és ezek feltételeinek biztosítása

A stratégiai és horizontális fő célok megvalósításával elért eredmények új gazdasági és társadalmi folyamatokat indítanak be és lehetővé teszik a térség újraéledését. Ezeknek a falvaknak az újraélesztése, vagyis revitalizációja, újbóli pezsgő élettel, vitalitással való megtöltése csak egy egészen új, az egész térség közösségét motiváló programmal indítható meg újra hatékonyan, ami szervesen épít az előző időszak eredményeire, de ugyanakkor figyelembe veszi azokat a globális veszélyeket (COVID-világjárványok, háború, infláció, klímaváltozás), ami hosszú távon meghatározhatja az itt élő családok jövőjét. A HFS a térség ellenállóképességét kívánja fokozni a helyi gazdaság, valamint a helyi kulturális-történelmi, természeti adottságok, illetve a településeken élő családok, közösségek tudását és lélektani erejét összekapcsolva.

Átfogó cél(ok)	
I.	Helyi gazdasági stabilitás erősítése, függetlenedés erősítése a belső erőforrások jobb kihasználásával
II.	Helyi identitás, helyi értékek és közösségek erősítése

Specifikus cél(ok)	
A.	Térségi vállalkozásfejlesztés támogatása
B.	Helyi közösségi kezdeményezések támogatása
C.	Saját projekt megvalósítása

Ssz.	Intézkedések (Specifikus célonként csoportosítva)	Eredménymutatók megnevezése	Célértékek
A.	Térségi vállalkozásfejlesztés támogatása		
1.	Mikrovállalkozások innovatív gazdaságfejlesztése	támogatott térségi pályázatok száma támogatott önkormányzatok száma támogatott nonprofit szervezetek száma támogatott vállalkozók száma támogatott projektek által létrehozott új munkahelyek száma támogatott projekt által fejlesztett helyi szolgáltatás száma	13 0 0 13 1 1
2.	Helyi termék – és szolgáltatásfejlesztés	támogatott térségi pályázatok száma	12

		támogatott önkormányzatok száma	0
		támogatott nonprofit szervezetek száma	0
		támogatott vállalkozók száma	12
		támogatott projektek által létrehozott új munkahelyek száma	1
		támogatott projekt által fejlesztett helyi termék vagy apPORTA száma	2
B.	Helyi közösségi kezdeményezések támogatása		
3.	Civil identitás erősítés fejlesztése	támogatott térségi pályázatok száma	17
		támogatott önkormányzatok száma	0
		támogatott nonprofit szervezetek száma	17
		támogatott vállalkozók száma	0
		a támogatott projekt által megvalósuló legalább 3, a HACS területét érintő település lakosságát érintő rendezvények vagy táborok vagy oktatás vagy tanulmányutak száma	5
B.	Helyi közösségi kezdeményezések támogatása		
4.	Helyi értékekre alapuló közösségi fejlesztések, rendezvények támogatása	támogatott térségi pályázatok száma	30
		támogatott önkormányzatok száma	30
		támogatott nonprofit szervezetek száma	0
		támogatott vállalkozók száma	0
		a támogatott projekt által megvalósuló legalább 3, a HACS területét érintő település lakosságát érintő rendezvények vagy helyi településképi beruházások	1

9. Cselekvési terv

9.1 Az intézkedések leírása

1. intézkedés

1) Az intézkedés megnevezése: **Mikrovállalkozások innovatív gazdaságfejlesztése**

2) Specifikus cél: A. Térségi vállalkozásfejlesztés

3) Indoklás, alátámasztás: A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület helyi akciócsoport (HACS) illetékességi területén a Balaton közelsége kedvezően befolyásolja a tőkebefektetések alakulását is, azonban a versenyhelyzet erősödése egy állandó minőségi fejlesztésre sarkall, a hiányszakmák megjelenése pedig új vállalkozások indítását irányozza elő. Ezen körülmények megkövetelik a mikrovállalkozásoktól a folyamatos fejlesztéseket versenyképességük megtartása érdekében. Ezért fontos és indokolt célkitűzés a térség mikrovállalkozásainak támogatása, ezáltal a térség helyi gazdaságának fellendítése, versenyképességének megőrzése, munkahelyek megőrzése és teremtése. A Felhívás célja a helyi gazdaság megerősítése a mikrovállalkozások versenyképességének javításán, valamint a helyi szolgáltatásokban kínálat bővítést eredményező gazdaságfejlesztési intézkedések megvalósításán keresztül.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

- a vállalkozás meglévő, vagy új tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges eszközök beszerzése
- a vállalkozás meglévő, vagy új tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges gépek beszerzése
- a vállalkozás meglévő, vagy új tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges ingatlanhoz kapcsolódó építési tevékenység
- a vállalkozás meglévő, vagy új tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges ingatlanhoz kapcsolódó energetikai fejlesztés
- terület előkészítés;
- ingatlan vásárlás;
- ingatlanhoz kapcsolódó, telekhatáron belüli kisléptékű infrastruktúra fejlesztések végrehajtása;
- immateriális javak beszerzése;
- projekt-előkészítéshez kapcsolódó tevékenységek;
- projektmenedzsment;
- műszaki ellenőri tevékenységek;
- megújuló energiaforrást hasznosító technológiák alkalmazása;
- tájékoztatás és nyilvánosság biztosítása

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- Önkormányzat kötelező feladatellátásához kapcsolódó épületek felújítása
- Kizárólag akadálymentesítés
- Vállalkozáson kívüli épülethez köthető beruházás
- Kizárólag energetikai beruházás

- 6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás: A KAP ST vidékfejlesztési intézkedési sorából hiányzik a támogatás lehetősége a 3000 STE alatti mikro termelők esetében. Nem mezőgazdasági tevékenység elindítására kis értékben nem lehetséges támogatást adni, amennyiben a mezőgazdasági termelés aránya nem éri el az előző évi árbevétele 40%-át.
- 7) A jogosultak köre: mikrovállalkozások, mikrovállalkozásnak minősülő vállalkozások, természetes személyek
A támogatást igénylő székhelye, őstermelő esetén életvitelszerű lakó/tartózkodási helye vagy termelési helye legalább a támogatási kérelem benyújtásának időpontját megelőző 6. hónaptól a Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Helyi Akciócsoport illetékességi területéhez tartozó települések egyikén van.
- 8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:
HACS igazolás konzultáción való részvételtől; induló vállalkozás, helyben lakó, esélyegyenlőség, tájgazdálkodási elvek betartása, környezeti fenntarthatóság, energiahatékonyság a teljes termékpálya tekintetében (minél kisebb termelési, szállítási, tárolási és csomagolási energia igény az elvárt!); Projektterv készítése; foglalkoztatás bővítése; a fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások beszerzése.
- 9) Tervezett forrás:
- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 78.711.710 Ft
 - b) a támogatás intenzitása:
 - nonprofit szervezet: 0%
 - önkormányzat: 0 %
 - vállalkozó: 65%
 - c) a projektméret korlátai
 - nonprofit szervezet: min. 0 Ft; max 0 Ft
 - önkormányzat: min. 0 Ft; max 0 Ft
 - vállalkozó: min. 1.000.000 Ft; max 10.000.000 Ft
 - d) a támogatás módja: hagyományos
- 10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. II. félév – 2025. II. félév
- 11) A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hó
- 12) Kimeneti indikátorok:
Támogatott térségi pályázatok száma: 13 db

Támogatott önkormányzatok száma: 0 db
Támogatott civil szervezetek száma: 0 db
Támogatott vállalkozók száma: 13 db

2. intézkedés

- 1) Az intézkedés megnevezése: **Helyi termék előállítás, értékesítés, szolgáltatás lehetőségeinek fejlesztése**
1. *célterület:* új és meglévő SZEZON KOSÁR termelők támogatása
2. *célterület:* Nyitott/apPorta fejlesztés
- 2) Specifikus cél: A. Térségi vállalkozásfejlesztés
- 3) Indoklás, alátámasztás:
1. *célterület:*

Az Akciócsoport illetékességi területén a helyi közétkeztetés, a turizmusban meghatározó vendéglátó egységek, de még a kevés számú helyi piac is küzd azzal, hogy hiányoznak a mennyiségi és minőségi igényeket kielégíteni képes helyi termelők és helyi termékek. A térségnek nincs balatoni/országos ismertségű helyi terméke, valamint hiányzik az a termelő, vagy termelői összefogás is, amelynek kapacitásaival képes azt piaci szinten értelmezhető mennyiségben előállítani.

Hiányzik a piac oldaláról is a termékek között a "helyi" státusz plusz hozzáadott értéke is. Probléma, hogy kevés az egész évben egyenletes mennyiségben és minőségben elérhető helyi termék, mivel kevés az ezt előállítani képes, elégséges szakértelemmel, megfelelő termelési kapacitással rendelkező kistermelő. Elsősorban a gasztronómiai piac elvárása a termékek alacsony feldolgozottsági szintjének növelése is.

2. célterület:

A termelés, gazdálkodás mára a vidéki térségben sem mindennapos, nincs élő tapasztalata a lakosságnak már a termelés, gazdálkodás környezetéről, a gazdaságokról. Hiányoznak a helyi érték előállítását bemutatóvá tevő kis mintagazdaságok, amit mind a helyi lakosság, mind a turisták, kirándulók is szívesen felkereshetnek. A helyi termékek termelése így bizalmi termék helyett „misztikus” szint vesz fel.

A legjobb reklám a saját benyomás és fogyasztói bizalom kiépülése, amit a termék előállítási körülményeinek megismerése is elősegíthet. Emellett egy bemutatathatóság feltételeit is teljesítő mintagazdaság önmagában is lehet turisztikai attrakció, amin keresztül tovább növelhető a helyi termelés körülményeinek, ezzel a helyi termékeknek a presztízse. A hálózatos formában működő bemutató mintagazdaságok szinergikus hatást kifejtve erősítik a fenti célkitűzések elérését.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

1. célterület:

- a vállalkozás meglévő, vagy új tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges eszközök beszerzése
- a vállalkozás meglévő, vagy új tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges gépek beszerzése
- termelt félkész- és késztermékek előállítását elősegítő és/vagy meglévő, vagy újonnan bevezetett szolgáltatások fejlesztését szolgáló legfeljebb 83 kW motorteljesítményű mezőgazdasági erőgép beszerzése;
- a vállalkozás meglévő, vagy új tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges ingatlanhoz kapcsolódó építési tevékenység
- a vállalkozás meglévő, vagy új tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges ingatlanhoz kapcsolódó energetikai fejlesztés
- terület előkészítés;
- ingatlan vásárlás;
- ingatlanhoz kapcsolódó, telekhatáron belüli kisléptékű infrastruktúra fejlesztések végrehajtása;
- immateriális javak beszerzése;
- projekt-előkészítéshez kapcsolódó tevékenységek;
- projektmenedzsment;
- műszaki ellenőri tevékenységek;
- megújuló energiaforrást hasznosító technológiák alkalmazása;
- tájékoztatás és nyilvánosság biztosítása

2. célterület:

- Nyitott/apPorta tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges eszközök beszerzése
- Nyitott/apPorta tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges gépek beszerzése
- Nyitott/apPorta köréhez kapcsolódó szükséges ingatlanhoz kapcsolódó építési tevékenység
- Nyitott/apPorta tevékenységi köréhez kapcsolódó szükséges ingatlanhoz kapcsolódó energetikai fejlesztés
- marketing, kommunikációs szolgáltatások
- terület előkészítés;
- ingatlan vásárlás;
- ingatlanhoz kapcsolódó, telekhatáron belüli kisléptékű infrastruktúra fejlesztések végrehajtása;

- immateriális javak beszerzése;
- projekt-előkészítéshez kapcsolódó tevékenységek;
- projektmenedzsment;
- műszaki ellenőri tevékenységek;
- megújuló energiaforrást hasznosító technológiák alkalmazása;
- tájékoztatás és nyilvánosság biztosítása

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- Önkormányzat kötelező feladatellátásához kapcsolódó épületek felújítása
- Kizárólag akadálymentesítés
- Vállalkozáson kívüli épülethez köthető beruházás
- Kizárólag energetikai beruházás

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

KAP ST *Mg. kisüzemek fejlesztése* – a helyi HFS jóval a KAP ST által meghatározott méret alatti gazdaságok és vállalkozói kör támogatásával eltérő, helyben nagyon jelentős hatású támogatást biztosít. A *Nem mezőgazdasági tevékenység elindítása* esetén is a 40 000 EUR-nál kisebb méretű tevékenységeket nyújtja, nem normatív, hanem értékelési alapon., Nem mezőgazdasági tevékenység fejlesztése kiegészítő jelleggel csak kiemelt helyi termék, vagy húzó termék előállítók esetén – itt a 20 000 EUR értékhatár alatti pályázatok kaphatnak csak támogatást és nem csak beruházásra. Az intézkedés abban különbözik a KAP felhívás tartalmától, hogy ennek az intézkedésnek a célja egy turisztikai attrakció működtetése, a programok nyitottak.

7) A jogosultak köre: mikrovállalkozások, mikrovállalkozásnak minősülő vállalkozások, őstermelők, természetes személyek
A támogatást igénylő székhelye, őstermelő esetén életvitelszerű lakó/tartózkodási helye vagy termelési helye legalább a támogatási kérelem benyújtásának időpontját megelőző 6. hónaptól a Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Helyi Akciócsoport illetékességi területéhez tartozó települések egyikén van.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

HACS igazolás konzultáción való részvételről; induló vállalkozás, helyben lakó, esélyegyenlőség, tájgazdálkodási elvek betartása, környezeti fenntarthatóság, energiahatékonyság a teljes termékpálya tekintetében (minél kisebb termelési, szállítási, tárolási és csomagolási energia igény az elvárt!); Projektterv készítése; foglalkoztatás bővítése; a fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások beszerzése; a bemutatathatóságot segítő fejlesztések, beruházások

9) Tervezett forrás:

- e) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 139.933.312 Ft
- f) a támogatás intenzitása:
 - nonprofit szervezet: 0%
 - önkormányzat: 0 %
 - vállalkozó: 65%
- g) a projektméret korlátai
 - nonprofit szervezet: min. 0 Ft; max 0 Ft
 - önkormányzat: min. 0 Ft; max 0 Ft

-vállalkozó: min. 3.000.000 Ft; max 15.000.000 Ft

h) a támogatás módja: hagyományos

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. II. félév – 2025. II. félév

11) A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hó

12) Kimeneti indikátorok:

Támogatott térségi pályázatok száma: 12 db

Támogatott önkormányzatok száma: 0 db

Támogatott civil szervezetek száma: 0 db

Támogatott vállalkozók száma: 12 db

3. intézkedés

1) Az intézkedés megnevezése: **Civil identitás erősítés fejlesztése**

2) Specifikus cél: B. Helyi közösségi kezdeményezések támogatása

3) Indoklás, alátámasztás:

Helyi értékekre alapuló kisközösségek együttműködése csak néhány területen és földrajzilag is csak szűk körben alakult ki. Számtalan település sok kis civil csoportja dolgozik a települése értékeinek megőrzéséért. Párhuzamosan, ugyanarra a tevékenységre fókuszálva használják fel kis erőforrásaikat. Ismertségük és értékeik csak szűk közösségük számára ismert. Még az azonos területen működő kis szervezetek sem ismerik egymás céljait, tevékenységeit, lehetőségeit. A térségi közösség a sok kisközösség együttműködésének megerősödésével tud erősödni, aminek kapcsán minden települési, azonos érdeklődésű körök közössége szorosabb együttműködése révén megerősödhet a helyi identitás, emellett a nyitottság és a térségi együttműködés, közös gondolkodás is. A térség előnyére válna, ha a kisközösségek egymással együttműködésben dolgozva, hatékonyan, térségi szinten mutatnák meg önmagukat és közösségük hagyományait, mindezt akár turisztikai célú fejlesztéssé bővítve. Kevés a népszokásokhoz, ünnepkörökhöz, történelmi események felelevenítéséhez kapcsolódó térségi vagy települési program, rendezvény, azok népszerűsítése nem megoldott, hiányos a térségi rendezvénynaptár. Szükséges a már működő programok által a helyi értékek, helyi termékek népszerűsítése és a helyi termelők bemutatkozása.

A térségben a helyi hagyományok, helyi értékek, tapasztalatok ismeret átadása és ehhez kapcsolódó oktatási anyagok hiánya jelenik meg, így fontos táborokban, előadásokon, rendezvényeken, kiadványokban ezek bemutatása, az ismeretek átadása.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

- tanulmányutak szervezése és lebonyolítása;
- táborok szervezése és lebonyolítása;
- rendezvények ismeretterjesztő előadásokkal történő lebonyolítása;
- kiadványok készítése;
- rendezvény megtartását, tábor szervezését elősegítő és a rendezvényhez/táborhoz kapcsolódó eszköz beszerzés tevékenység
- rendezvényhez/táborhoz kapcsolódó építés
- építéshez kapcsolódó műszaki ellenőri tevékenység;
- projektmenedzsment;
- marketing tevékenységek;
- projekt-előkészítéshez kapcsolódó tevékenységek;

- tájékoztatás és nyilvánosság biztosítása.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- Önkormányzat kötelező feladatellátásához kapcsolódó épületek felújítása
- Kizárólag akadálymentesítés
- Megvalósítási helyszínen kívüli épülethez köthető beruházás
- Kizárólag energetikai beruházás

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás: a helyi civil szervezetek számára helyi identitáserősítő programok soft elemeinek támogatása más pályázati forrásból nem biztosított.

7) A jogosultak köre: nonprofit szervezetek

A támogatást igénylő székhelye legalább a támogatási kérelem benyújtásának időpontját megelőző 6. hónaptól a Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Helyi Akciócsoport illetékességi területéhez tartozó települések egyikén van.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

HACS igazolás konzultáción való részvételről; elismert helyi civil közösség legalább 1 éves működéssel, helyi értéken alapuló tevékenységi kör; legalább 3, a Szezon Kosár Bevásárló Közösséggel együttműködő, HACS illetékességi területéhez tartozó székhelyű vagy - itt végzett tevékenység esetén - telephelyű termelőt érintő rendezvény; a megcélzott célcsoport nagysága; az elérés hatékonyságának és hatásosságának mérhetősége, hitelessége, költséghatékonyság; a rendezvény/tábor és marketingtevékenység megvalósítása során a közösségi szemlélet, innováció, esélyegyenlőség és fenntarthatóság biztosítása; Projektterv készítése; a fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások beszerzése, gyermekprogramok.

9) Tervezett forrás:

- i) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 38.500.000 Ft
- j) a támogatás intenzitása:
 - nonprofit szervezet: 95%
 - önkormányzat: 0 %
 - vállalkozó: 0%
- k) a projektméret korlátai
 - nonprofit szervezet: min. 1.000.000 Ft; max 3.000.000 Ft
 - önkormányzat: min. 0 Ft; max 0 Ft
 - vállalkozó: min. 0 Ft; max 0 Ft
- l) a támogatás módja: hagyományos

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. II. félév – 2026. II. félév

11) A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hó

12) Kimeneti indikátorok:

Támogatott térségi pályázatok száma: 17 db

Támogatott önkormányzatok száma: 0 db

Támogatott civil szervezetek száma: 17 db

Támogatott vállalkozók száma: 0 db

4. intézkedés

1) Az intézkedés megnevezése: **Helyi értékekre alapuló közösségi fejlesztések, rendezvények támogatása**

1. célterület: Helyi identitást erősítő rendezvények

2. célterület: Kisléptékű településképi fejlesztések

2) Specifikus cél: B. Helyi közösségi kezdeményezések támogatása

3) Indoklás, alátámasztás:

1. célterület:

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület helyi akciócsoport (HACS) illetékességi területén kevés az olyan, népszokásokhoz, ünnepkörökhöz, történelmi események felelevenítéséhez kapcsolódó térségi vagy települési program, rendezvény, amely turisztikai vonzerővel is bír. Szükséges az új, illetve a már több éve megrendezésre kerülő programok tematikájának a fenti célokhoz igazítása. A települési önkormányzatok a rendezvények gazdaságélénkítő hatásából való szekunder szintű részesedésen túl saját infrastruktúrájuk fejlesztését, valamint településük látogatottságát, ismertségét is növelhetik. Az intézkedés közvetlen céljai közé tartozik a helyi identitáserősítés növelése, a helyi kulturális-történelmi hagyományok ápolása, turisztikai előny szerzése, továbbá a helyi termékek, szolgáltatások ismertségének növelése.

2. célterület:

A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület helyi akciócsoport (HACS) tervezési területén – főként a turisztikailag kevésbé preferált kistelepüléseken - az utóbbi évtizedekben jelentős mértékben leromlott a településképi, s ezzel együtt a helyi tájértékként számontartott építmények állapota is. A térségi együttműködések korábban bevált rendszerének tovább gondolásával jelentős pozitív irányú változást lehet elérni. Szükséges a települések részére olyan kisléptékű fejlesztési forrásokat biztosítani - elsősorban a helyben élők életminőségének javítását célzó intézkedésekhez -, amelyeket önerőből, illetve más pályázati forrás híján nem tudnak megvalósítani a települési önkormányzatok.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

1. célterület:

- rendezvények ismeretterjesztő előadásokkal történő lebonyolítása;
- kiadványok készítése;
- rendezvény szervezése és a rendezvényhez kapcsolódó eszköz beszerzés
- rendezvényhez kapcsolódó építés
- építéshez kapcsolódó műszaki ellenőri tevékenység;
- projektmenedzsment;
- marketing tevékenységek;
- projekt-előkészítéshez kapcsolódó tevékenységek;
- tájékoztatás és nyilvánosság biztosítása.

2. célterület:

- településképet javító eszközbeszerzések és ehhez szükséges építési tevékenység
- helyi tájértékek felújításához, rekonstrukciójához szükséges eszközbeszerzés és építési tevékenység
- építéshez kapcsolódó műszaki ellenőri tevékenység;

- projektmenedzsment;
- marketing tevékenységek;
- projekt-előkészítéshez kapcsolódó tevékenységek;
- tájékoztatás és nyilvánosság biztosítása.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- Önkormányzat kötelező feladatellátásához kapcsolódó épületek felújítása
- Kizárólag akadálymentesítés
- Megvalósítási helyszínen kívüli épülethez köthető beruházás
- Kizárólag energetikai beruházás

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás: a helyi identitáserősítést célzó rendezvények, beruházások támogatása egyéb, más pályázati forrásból nem elérhető célokra.

7) A jogosultak köre: A HBZD HACS tervezési területén működő települési önkormányzatok

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

HACS igazolás konzultáción való részvételről; legalább 3, helyi székhelyű vagy - itt végzett tevékenység esetén - telephelyű termelőt érintő rendezvény vagy kiadvány megvalósítása. A megcélzott célcsoport nagysága. Az elérés hatékonyságának és hatásosságának mérhetősége, hitelessége, költséghatékonyság. A rendezvény és marketingtevékenység megvalósítása során a közösségi szemlélet, esélyegyenlőség és fenntarthatóság biztosítása. Projektterv készítése; a fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások beszerzése, gyermekprogramok.

9) Tervezett forrás:

m) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 70.822.511 Ft

n) a támogatás intenzitása:

- nonprofit szervezet: 0%
- önkormányzat: legfeljebb 100 %
- vállalkozó: 0%

o) a projektméret korlátai:

- nonprofit szervezet: min. 0 Ft; max 0 Ft
- önkormányzat: min. 1.000.000 Ft; max 8.000.000 Ft
- vállalkozó: min. 0 Ft; max 0 Ft

p) a támogatás módja: hagyományos

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. II. félév – 2026. II. félév

11) A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hó

12) Kimeneti indikátorok:

Támogatott térségi pályázatok száma: 0 db

Támogatott önkormányzatok száma: 30 db

Támogatott civil szervezetek száma: 0 db

Támogatott vállalkozók száma: 0 db

9.2 Együttműködések

a) Térségek közötti és nemzetközi együttműködések megvalósítása

1. A Hévíz-Balaton- Zalai Dombhátak HACS a 2014-2020-as ciklusban valósította meg 3 másik szomszéd akciócsoporttal (*köztük a Zala Termálvölgye HACS-csal*) együttműködésben a „*Balaton helyi termék – fejlesztő műhely*” című projektet. Az ott lerakott alapokra építkezve tovább zajlana a helyi termék előállítókat segítő közös szakmai munka. A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak HACS az akcióterülethez csatlakozott települések által „hozott” Zala-völgyi Nyitott Porta Hálózat tagjait kívánja a fókuszba helyezni a szakmai munka során.
 - Tervezett tevékenységek: Helyi termék előállítók kompetencia fejlesztés szakmai rendezvények útján; Tanulmányút helyi termék előállítóknak jó gyakorlatok megismerése érdekében; Ismeretterjesztő kisfilmek készítése a helyi termék előállítókról a közösségi médiába; Kommunikációs eszközök (pl. információs tablók) készítése a helyi termelőkkel és a helyi termékekkel kapcsolatos figyelemfelhívás, szemléletformálás érdekében.
 - Tervezett partnerek: Zala Termálvölgye Egyesület
 - Tervezett költségvetés: 10 millió Ft
2. HACS Akadémia
3. Együttműködés Okos Falu projektben nyugat-dunántúli HACS-okkal
4. Védjegy - szakmai tanulmányutak (Alpokalja, Éltető-Balaton)
5. Balaton-környéki HACS-ok helyi termék programja
6. INTERREG – Future of Fruits HU/SLO projektben való részvétel teljes jogú konzorciumi partnerként. A projekt szervesen kapcsolódik a HFS-ben megfogalmazott fő célkitűzéseinkhez, nemzetközi kitekintést adva a megvalósításhoz.

b) Egyéb együttműködések megvalósítása

Saját projektben megvalósuló bel- és külföldi tanulmányutak

9.3 Kommunikációs terv

A HFS megvalósításában a belső és a külső kommunikációnak egyaránt fontos szerepe van. Kiemelt elv a partnerség.

I. Belső kommunikáció:

Célok:

- a küldetés tudatosítása, és a vele való azonosság kialakítása
- a HACS tagjainak naprakész tájékoztatása a LEADER program megvalósítását illetően
- a közös gondolkodást igénylő kérdések mielőbbi megvitatása, konszenzus kialakítása

Módszerek:

- személyes megbeszélés
- kiscsoportos konzultáció
- akciócsoport szakmai összejövetel
- állandó kapcsolattartás telefonon, illetve az online tér adta lehetőségeken keresztül (honlap, facebook, email)

II. Külső kommunikáció

Célok:

A programhoz kapcsolódó ismeretek bővítése, az információk hozzáférhetővé tétele és eljuttatása a célterületen élő állandó lakosok, diákok, települési hagyományokkal rendelkező kisközösségek, kisebbségek, valamint a településre látogató vendégek, turisták, elszármazottak és testvértelepülések lakói részére. További HFS kiemelt célcsoport: a célterületen élő őstermelők, iparosok, egyéni- és mikrovállalkozások, kereskedelmi szolgáltatók, vendéglátók, romák, térségi fiatalok, egyetemisták, tanárok, a térségbe látogató turisták.

Módszerek:

Kommunikációnk középpontjában a célcsoportokat érintő változások, a program mindennapi életet érintő hatásainak, illetve lehetséges eredményeinek bemutatása áll: a zalai minta-projekten, illetve a HFS leendő vagy a LEADER program nemzetközi, más térségből vett sikeres projektjein keresztül.

Az eszközök és módszerek kiválasztása személyre szabott. Az egyes célcsoportokhoz a hozzájuk legközelebb álló kommunikációs csatornákon keresztül, illetve az őket képviselő társadalmi szervezetek, intézmények bevonásával juttatjuk el az információt az alábbi lehetőségek igénybevételével:

- LEADER HACS központi információs portál, plusz közösségi média felületek és rendszeres hírlevél
- Fórumok, szervezett beszélgetések térségi rendezvényeken
- Saját youtube csatorna, amit tetszőlegesen kipróbálhatnak kezdő influencerek saját tartalomgyártás keretében profi szakemberek támogatásával
- helyi médiumok bevonása (rádió, televízió, újság)

9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek

A HBZD HACS a 2023-2027-es uniós tervezési időszakban saját projektként az alábbi fejlesztéseket kívánja megvalósítani:

1. Helyi termékbolt + HACS iroda kialakítása

A projekt célja és indokoltsága: A HACS által az előző HFS megvalósítása során sikeresen megalakította a Szezon Kosár Bevásárlóközösséget. A helyi termék előállítását és értékesítését célzó kezdeményezés a kezdeti célokat (havi egyszeri helyi termék átadónap és az online rendelés) maradéktalanul teljesítette, ugyanakkor mind a keresleti, mind a kínálati oldalon jelentős igény mutatkozik a helyi termékek értékesítésének magasabb szintű és intenzívebb megjelenésére a térségben. Az előzetes igényfelmérés alapján egy önkiszolgáló helyi termékbolt létrehozása hiánypótló lenne a térségben, ami a balatoni vásárlóerő és keresleti igény, valamint a mezőgazdasági dominanciájú háttértelepülések gazdálkodóinak termelési potenciálját figyelembe véve fenntartható és gazdaságosan üzemeltethető beruházás lenne.

Becsült költség: 24.441.000 Ft

Támogatható tevékenységek: piackutatás, építési beruházás, eszközbeszerzés, tervezési és projektköltségek

Specifikus cél: helyi termékek népszerűsítése, az értékesítési lehetőségek segítése, a helyi termék iránti keresleti igény kielégítése. Fontos cél, hogy a lakosság napi szinten hozzájuthasson az egészséges helyi termékhez.

2. VÉDJEGY rendszer bevezetéséhez kapcsolódó fejlesztések, szakmai napok, tanulmányutak

A projekt célja és indokoltsága: A helyi termékek, helyi szolgáltatások népszerűsítését és értékesítési lehetőségeinek segítését nem csak az értékesítési hálózat bővítésén keresztül, hanem a termékek, szolgáltatások minőségbiztosításával,

védjegy rendszer kialakításával is lehet támogatni. Számos jó példa és gyakorlat bizonyítja a védjegy bevezetését és alkalmazását, amely nemcsak a termelőknek, szolgáltatóknak, de a vásárlóknak, vendégeknek is biztosíték az ugyan magasabb árfekvésű, de garantált minőségű szolgáltatás, termék révén. A térségben számos termelő, szolgáltató érdekelt egy folyamatosan ellenőrzött, garantált minőséget biztosító védjegyrendszer bevezetésében. Mindezek miatt tartjuk kimondottan fontosnak azt, hogy 2024-2027 között kül- és belföldi tanulmányutakat szervezhessünk potenciális védjegyes termelőink, szolgáltatóink számára (elsősorban az egyesület tagsága, másodsorban a HACS illetékességi területén élők számára), jó példák és gyakorlatok megismerése, ismeretek bővítése céljából.

Tervezett tevékenységek: külföldi és/vagy belföldi tanulmányút szervezése és lebonyolítása védjegyet használó térségbe; védjegyrendszer bevezetéséhez szükséges fejlesztések támogatása

Becsült költség: 5.000.000 Ft

3. Térségi településvezetői műhelynapok

A projekt célja és indokoltsága: a HACS működési területe és településszáma is jelentősen növekedett az új programozási időszakban, ami szükségessé teszi – az új települések hatékony integrációját elősegítendő – közösségformáló szakmai rendezvények és tanulmányutak éves szintű megszervezését.

Becsült költség: 7.000.000 Ft

10. Monitoring és indikátorok

A monitoring folyamatok eredményeinek révén az Európai Bizottság értékes információkhoz jut, amelyek:

elemzési szempontból szilárdan megalapozzák a jövőbeni szakpolitikai tervezőmunkát;

segítséget nyújtanak a szakpolitikai célkitűzések és a programok célkitűzéseinek kidolgozásához, a későbbiekben pedig eszközül szolgálnak a kitűzött célok hosszú távú megvalósulásának mérése során.

A monitoring megfelelő végrehajtásának feltétele, hogy a szakpolitikai célkitűzések és a tervezett intézkedések összhangban legyenek egymással. A kiegyensúlyozott területfejlesztés, során hangsúlyos szerepet kap a foglalkoztatás és növekedés előmozdítása, illetve a szegénység visszaszorítása a vidéki térségekben.

A közös kereten belül végzett értékelés a szakpolitikai intervenciók intézkedések hatását hivatott felmérni. Az értékelés tényekkel szolgál a döntéshozatali munkához, és javítja a KAP keretében végrehajtott intervenciók intézkedések hatékonyságát, hasznosságát és eredményességét. Ezen túlmenően az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot is növeli, és előmozdítja a kapcsolódó tanulási folyamatokat.

Annak érdekében, hogy az értékelések szerves részét képezzék a szakpolitikai döntéshozatali folyamatnak, és teljesüljenek az előírt referenciaértékek, a Bizottság [iránymutatásokat és eszköztárat](#) dolgozott ki a jogalkotás minőségének javítása érdekében, melyek követelményeket fogalmaznak meg, és ismertetik a bevált módszereket a KAP kiértékelésére vonatkozóan.

2021. december 6-án az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a KAP-stratégiai tervekhez nyújtott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról szóló [\(EU\) 2021/2115 rendeletet](#). Ez a rendelet létrehozta a teljesítmény-, monitoring és -értékelési keretet, amelyet 2023 és 2027 között kell majd alkalmazni a közös agrárpolitikára vonatkozóan.

A teljesítmény-, monitoring és -értékelési keret elősegíti, hogy a szakpolitikai hangsúly a szabályoknak való megfelelésről a teljesítményre és az eredményekre helyeződjön át. Ez az új teljesítményalapú teljesítési modell közös teljesítménymutatókat alkalmaz.

Ezek közé a közös teljesítménymutatók közé tartoznak a következő indikátorok:

kimeneti mutatók, amelyek a KAP végrehajtásának nyomon követésére fognak szolgálni;

eredménymutatók, amelyek segítségével figyelemmel lehet kísérni, milyen előrelépést érnek el az uniós országok az előre kitűzött célértékek teljesítése terén;

kontextus- és hatásmutatók, amelyek használatával meg lehet állapítani, hogy általánosságban hogyan teljesít, a szakpolitika a KAP célkitűzéseire képest.

A HACS-okra vonatkozó adatok

A HACS tervezési területével lefedett települések száma, a lakossági adatok (a HACS területének népességére vonatkozó információ).

A HACS tagjainak teljes száma az alábbi bontás szerint:

- azok amelyek valamely közigazgatási szervet képviselnek;
- azok, amelyek helyi magángazdasági érdekeket képviselnek (például gazdasági szervezetek, helyi vállalkozások stb.);
- azok, amelyek helyi szociális érdekeket képviselnek (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.), valamint
- az egyéb eltérő kategóriákba sorolható tagok.

A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok teljes száma szervezettípus szerinti bontásban:

- azon tagok száma, akik valamely közigazgatási szervet képviselnek;
- azon tagok száma, akik/amelyek helyi magángazdasági érdekeket (például gazdasági szervezeteket, helyi vállalkozásokat stb.) képviselnek;
- azon tagok száma, akik/amelyek helyi szociális érdekeket (például nem kormányzati szervezeteket, helyi egyesületeket stb.) képviselnek;
- azon tagok száma, akik/amelyek az egyéb eltérő kategóriákba sorolhatóak.

A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok neme.

A HACS döntéshozó testületét alkotó tagok életkora, kiemelten a fiatalok száma a HACS döntéshozó testületében, 41. életévét be nem töltött személy.

A HACS-ok tevékenységeire vonatkozó adatok

A HACS által végrehajtott műveletek száma összesen (a HF-ek keretében kibocsátott TO-kban szereplő kedvezményezett megbontása jogi státusz szerint):

- a magánszemélyek vagy vállalkozások által végrehajtott műveletek száma;
- a közigazgatási szervek által végrehajtott műveletek száma;
- a helyi magángazdasági érdekek képviselői (például vállalkozói szövetségek, kereskedelmi kamara stb.) által végrehajtott műveletek száma;
- a helyi szociális érdekek képviselői (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.) által végrehajtott műveletek száma;

- a kutatási szervezetek által végrehajtott műveletek száma;
- a több, különböző típusú szereplő által közösen végrehajtott műveletek száma;
- eltérő kategóriákba tartozó szereplő által végrehajtott műveletek száma.

A HACS által végrehajtott interregionális együttműködési projektek száma.

A HACS által végrehajtott transznacionális együttműködési projektek száma.

A tudástransferhez kapcsolódó műveletek száma, beleértve a fenntartható, gazdasági, társadalmi, környezeti és éghajlatbarát teljesítményre vonatkozó tanácsadást, képzést és tudáscserét.

A termelői szervezetekkel, a helyi piacokkal, a rövid ellátási láncokkal és a minőségrendszerekkel kapcsolatos műveletek száma, beleértve a beruházások támogatását, a marketingtevékenységeket stb.

A megújuló energia-termelési kapacitásokhoz kapcsolódó műveletek száma, beleértve a biomassza alapú energiatermelés kapacitásaihoz kapcsolódó műveleteket is.

A környezeti fenntarthatósághoz, valamint az éghajlatváltozás mérséklésével és az ahhoz való alkalmazkodással kapcsolatos célok eléréséhez hozzájáruló műveletek száma a vidéki térségekben.

A munkahelyteremtő műveletek száma.

A vidéki vállalkozásokat – többek között a biomassza alapú gazdaság területén működő vállalkozásokat – támogató műveletek száma.

Az intelligens falvakra vonatkozó stratégiákkal kapcsolatos műveletek száma.

A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához, többek között a széles sávú rendszerekhez való hozzáférést javító műveletek száma.

A társadalmi befogadás területén végrehajtott műveletek száma.

Az egyéb, eltérő kategóriákba tartozó műveletek száma.

10.1 Monitoring

A közös kereten belül végzett monitoring kulcsfontosságú információkkal szolgál a KAP végrehajtásáról. Az Európai Bizottság szorosan nyomon követi a mezőgazdasági piacok alakulását, a vidékfejlesztés terén jelentkező fejleményeket és a KAP forrásainak felhasználását.

Belső monitoring - önértékelés

A HFS indikátorai megvalósulásának, forrásfelhasználásának monitoringja előrehaladási jelentés készítésével, negyedéves/éves gyakorisággal valósul meg.

Projektek értékelése (célok, intézkedés, projektek)

A HFS végrehajtása során támogatott projektek illeszkedésének vizsgálata a HFS cél, intézkedés vonatkozásában megvalósított projektek nyomon követése.

Ezt folyamatos pályázói felméréssel, személyes interjúval, szakmai műhelynappal lehet nyomon követni.

Amennyiben a régiós törekvések nem lesznek sikeresek (például nem nyer a térségközi pályázat) és nem lesz lehetőség a közös értékelésre, úgy az Egyesület az alábbi tervet hajtja végre:

- Az Egyesület a Helyi Fejlesztési Stratégiában valamennyi intézkedés vonatkozásában meghatározott reálisan elérhető kimeneti és eredmény indikátorokat.
- A LEADER pályázatok beadásakor az akciócsoport több, e feladathoz kapcsolódó kötelezettséget is elvár a térségi pályázóktól:
 - Minden pályázónak nevesítenie kell a pályázatában azt, hogy az intézkedéshez kapcsolódó eredményindikátorhoz kapcsolódóan mekkora értéket vállal a projekt keretében, továbbá be kell mutatnia, hogy ezt az értéket a megvalósítás során illetve a megvalósítást követően milyen módon fogja dokumentálni, igazolni. Például a térségi közösségfejlesztésnél a pályázó meghatározza a projekt megvalósításába bevonni tervezett partnerszervezetek tervezett számát és leírja az igazolás módját (például együttműködési megállapodás aláírása).
 - Elvárás a pályázóval szemben, hogy a megvalósult projektjéről részletes leírást és fényképeket juttasson el az akciócsoport számára, amely azt honlapján tervezi megjeleníteni.
- Az Egyesület ezekre a kötelezettségekre már a pályázatkészítési szakaszban felhívja a pályázók figyelmét, többek között a kötelező konzultációs alkalmak során. A HACCS segíti továbbá a projekt adottságainak megfelelő, ugyanakkor a monitoring célokra is alkalmas vállalatok megfogalmazását.
- A döntéshozatali szakaszban az akciócsoport ezeket a vállalatokat is vizsgálja majd. A munkaszervezet a pályázati dokumentumokból kinyeri és belső nyilvántartásaiban rögzíti a monitoring szempontjából fontos információt.
- A projekt megvalósítási szakaszban az akciócsoport folyamatosan támogatja személyre szabott tanácsadással, kör e-mailekkel, honlap és Facebook bejegyzésekkel, illetve tájékoztató fórumok szervezésével a projektgazdákat. Az Egyesület ezen eszközöket is felhasználja arra, hogy figyelmeztesse a partnereit monitoring kötelezettségeik betartására.
- Az egyes LEADER projektek lezárásakor az Egyesület bekéri a projekt Záró beszámolókat és legalább 10 db fotót a megvalósult fejlesztésről a honlapon való közzétételhez.
- Amikor értékelési szakaszhoz ér a LEADER program megvalósítása (HFS felülvizsgálat illetve program zárás), az Egyesület munkaszervezete a nyilvántartásai alapján bekéri a nyertes projektgazdától az eredményindikátor értékeket. Ezek alapján a szükséges vizsgálatokat, elemzéseket a Tervezői Csoport fogja végrehajtani. A TCS az értékelés következtetéseit felhasználja a HFS dokumentum módosításához (például korrigálja a célértéket).
- A monitoring illetve értékelés eredményét a HACCS a felülvizsgált HFS, illetve a programzáró dokumentum részeként honlapján is közzéteszi.

10.2 Az indikátorok megadása

Indikátor neve	Indikátor leírása	Indikátor mértékegysége	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Képzésben, tanácsadásban, ismeretcsereben résztvevők száma	R.1 ^{PR} A teljesítmény javítása ismeretek és innováció révén: A fenntartható gazdasági, társadalmi, környezeti, éghajlattal és az erőforrások hatékonyságával	személyek száma							

	kapcsolatos teljesítmény javítása érdekében tanácsadásban részesülő, illetve képzésben, ismeretcsereben vagy az európai innovációs partnerség KAP által támogatott operatív csoportjaiban részt vevő személyek száma				3				
Termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok száma	R.10 ^{PR} Az ellátási lánc szervezettségének javítása: A KAP keretében támogatott termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok aránya	gazdaságok száma		10	12	14	16	18	20
Képzett megújuló energiatermelő kapacitás	R.15 A mezőgazdaságból, erdőszetből, valamint egyéb megújuló forrásokból származó megújuló energia: Támogatott beruházások a megújulóenergia-termelés kapacitásbővítésébe, a biomassza-alapú energiák termelését is beleértve (kW)	kilowatt							
	Napelemes fejlesztések								
	Biomassza								
	Egyéb								
Új munkahelyek száma	R.37 Növekedés és munkahelyteremtés a vidéki térségekben: KAP-projektek keretében támogatott új munkahelyek (önfoglalkoztatás is, de	teljes munkaidős egyenérték			1	1			

	a projekt kiépítéséhez szükséges munka nem)								
A KAP támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok száma	R.39 A vidéki gazdaság fejlesztése: A KAP keretében nyújtott támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok, köztük a biomassza alapú gazdaságok száma	gazdaságok száma				2			
A támogatott „okos falu” stratégiák száma	R.40 A vidéki gazdaság okos átmenete: A támogatott „okos falu” stratégiák száma	„okos falu” stratégiák száma				1			
A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság száma	R.41 ^{PR} Összeköttetés teremtése Európa vidéki térségei között: A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához a KAP- támogatásnak köszönhetően jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság aránya	fő							
Rendezvényeken résztvevők száma + felzárkóztatási projektek érintettjeinek száma	R.42 A társadalmi befogadás előmozdítása: A társadalmi befogadást célzó, támogatásban részesülő projektekkkel érintett személyek száma	fő							
Beszerzett eszközök száma	A projekt keretében beszerezett eszközök száma	db							
Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	db			10	5			
Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	db			15	5			
Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	db			5	3			
Megvalósult rendezvények száma	A projekt keretében megvalósult rendezvények száma	db			20	10			

11. Indikatív pénzügyi terv

a) A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

Ssz.	Az intézkedések megnevezése	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen	%
1.	Mikrovállalkozások innovatív gazdaságfejlesztése		54.723	13.989	10.000		78.712	21,6
2.	Helyi termék előállítás, értékesítés lehetőségeinek fejlesztése		66.731	53.202	10.000		139.933	38,4
3.	Civil identitáserősítés fejlesztése		15.000	13.500	10.000		38.500	10,6
4.	Helyi értékekre alapuló közösségi fejlesztések, rendezvények támogatása		35.977	17.423	17.422		70.823	19,4
5.	HACS saját projekt		5.000	24.441	3.500	3.500	36.441	10,0
	Összesen							100.0

a) A HACS működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen
Működési költségek		23.864	26.286	26.286	24.709	101.145
Animációs költségek		1.926	1.926	1.926	1.926	7.704
Egyéb tervezett bevételek	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	10.000
Összesen	2.000	27.790	30.212	30.212	28.635	118.849

Melléletek

1. számú melléklet: A HACS összetételének részletes bemutatása

1. A 2023. december 7-i közgyűlésen megválasztott egyesület elnöke: Papp Gábor, alelnökei: Partics Gyula, Czigány Sándor, további tagok: Tafota Istvánné, Vértesaljai László, Szánti József, Dancs Kornél.

Szakterületek szerinti kompetenciák az elnökségben:

- településfejlesztés, közszféra: Papp Gábor (turisztika), Czigány Sándor (helyi termék, helyi érték),
- civil szféra: Tafota Istvánné (ifjúság, fenntartható gazdálkodás), Vértesaljai László (közösségfejlesztés, terület- és vidékfejlesztés, LEADER tapasztalat)
- gazdaságfejlesztés, vállalkozói szféra: Szánti József (helyi termelő), Partics Gyula és Dancs Kornél (mezőgazdaság, gazdálkodás)

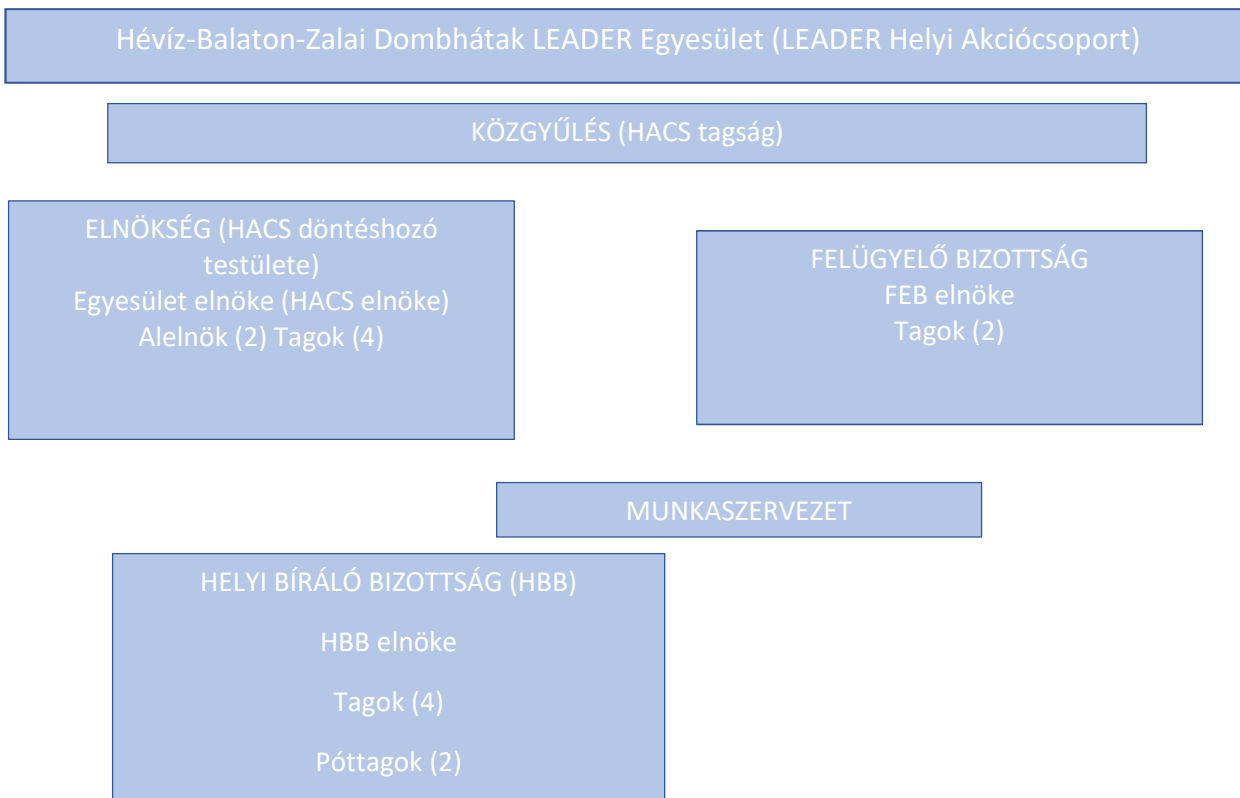
Felügyelő Bizottság elnöke: Lenkainé Pásti Katalin (civil); tagjai: Plótár Katalin (vállalkozó) és Bóka Tibor (civil)

Helyi Bíráló Bizottság elnöke: Vincze Tibor; tagjai: Horváth Tibor, Tafota Istvánné, Lajkó Ferenc, Szánti József; póttagjai: Partics Gyula, Gál Lajos

2. Az Egyesületben bárki taggá válhat az Alapszabályban rögzített eljárás szerint. Az Egyesületbe jellemzően azok a szervezetek lépnek be, akik aktív szereplői a szakmai munkának, rendezvényeknek, marketing tevékenységeknek.

A 2023. május 30-i közgyűlésen történt tagfelvételt követően az egyesületnek jelenleg 114 tagja van, ebből a közszféra 20,18 % (23 önkormányzat), a civil szféra 16,67 % (19 civil szervezet), a vállalkozói szféra 63,15% (72 mikrovállalkozás) megoszlással képviselteti magát.

3. A HACS tervezett szervezeti felépítésének bemutatása

4. Az egyes szervezeti egységek, funkciók szerepének és felelősségi körének bemutatása

Az Egyesület legfőbb szerve a Közgyűlés. A Közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozik a tisztségviselők megválasztása, az alapszabály módosítása, az éves beszámoló, közhasznúsági jelentés, az éves program és a költségvetés elfogadása, a tagdíj mértékének megállapítása. Az Egyesület ügyintéző és képviselői teendőit, az operatív feladatok elvégzését az Elnökség irányítja és látja el. Gondoskodik az Egyesület folyamatos működéséről és végrehajtja a Közgyűlés határozatait. Az Elnökség dönt minden olyan kérdésben, amely nem tartozik a közgyűlés és az elnök kizárólagos hatáskörébe, vagy amelyet a közgyűlés az elnökségre delegált. Az Egyesület legfőbb tisztségviselője az Egyesület elnöke. Az Elnök az Egyesületet önállóan képviseli. Feladatai egyebek mellett a Közgyűlés és az Elnökség üléseinek összehívása, levezetése, a harmadik személyekkel való szerződéskötés, az Egyesület gazdasági ügyei alakulásának felügyelete. A Munkaszervezet az Egyesület ügyviteli, adminisztratív szervezete, az Egyesület tevékenységét segítő iroda. Szervezeti felépítése, feladatai, létszáma az egyesület tevékenységeihez igazodóan változhat, amely a Szervezeti és Működési Szabályzatban kerül meghatározásra. A Munkaszervezet munkáját vezetőként a Munkaszervezet vezető irányítja. A Munkaszervezet dolgozói tevékenységüket munkaviszony keretében látják el. A munkáltatói jogkört a Munkaszervezet dolgozói vonatkozásában az Elnök gyakorolja. A definiált HACS feladatok ebbe a – Alapszabály és egyéb szabályzatok alapján szabályozott – működési rendszerbe kerülnek integrálásra azzal együtt, hogy az Egyesület a jövőben nem kizárólag a LEADER program lebonyolításával, hanem más pályázatok megvalósításával is kíván foglalkozni. A HACS feladatok ellátása során a HFS-sel kapcsolatos döntés a Közgyűlés, a LEADER pályázatokkal kapcsolatos döntés az Elnökség és HBB, az adminisztratív- és szakmai jellegű teendők ellátása a Munkaszervezet feladata lesz.

5. A pályázatok kiválasztásával a HACS működésével kapcsolatos döntéshozatali folyamatok bemutatása

Az Egyesületnek a HFS megvalósítása érdekében a megfelelő projektek kiválasztását végzi. A helyi pályázati modell kialakításakor több tényező is figyelembe vételre kerül: a LEADER alapelvei, a vonatkozó EU szabályozás, a KAP ST-ben leírtak illetve az IH, a Kormányhivatal iránymutatásai. A helyi akciócsoport a Tervezői Csoport, Elnökség, HBB közreműködésével véglegesíti a pályázati felhívásokat a HFS és az IH iránymutatásai alapján (pl. részletes pontozási rendszert dolgoz ki, elkészíti a szükséges formanyomtatványokat, mellékleteket). A pályázati felhívást az Egyesület elnöksége hagyja jóvá, az IH közzéteszi a LEADER pályázati felhívásokat. A megjelent pályázati felhívás kapcsán az Egyesület aktív tájékoztató kampányba kezd (közvetítés honlapon, média tájékoztatása, fórum időpontok meghirdetése, stb.). Az Egyesület képviselői legalább 2, széles körben meghirdetett tájékoztató fórum keretében bemutatják a HFS valamennyi pályázati felhívását. Az Egyesület munkatársai személyre szabott, folyamatos tanácsadási lehetőséget biztosítanak az Egyesület irodájában előre egyeztetett időpontokban. Az Egyesület valamennyi intézkedés vonatkozásában megszervez legalább 1 db kötelező konzultációs alkalmat. A kötelező konzultáció célja a magas minőségű projektek létrejöttének elősegítése projektfejlesztés útján, továbbá a potenciális együttműködések feltárása, a szinergiák erősítése az egyes projektek között. Az ezeken részt vevő szervezetek részére pályázathoz csatolandó igazolást állít ki az Egyesület.

A HACS munkaszervezet dolgozói látják el a döntés előkészítő feladatokat. A szakaszosan beérkező, értékelendő pályázatok ügyintézését követően kerül sor döntéshozó ülésekre a rendelkezésre álló forrás kimerüléséig vagy a HFS felülvizsgálatáig. Az értékelést az akciócsoport munkatársai végzik, külsős értékelők nem vesznek részt a folyamatban. Mivel a döntéshozó testületi szerepet a HBB tölti be, ezért a döntéshozó ülések lebonyolítására a HBB ügyrendje szerinti, vonatkozó szabályokat kell alkalmazni (pl. határozatképesség, szavazás, összeférhetetlenség). A döntéshozó testület dönt a munkaszervezet által értékelt projektek pontszámairól, majd intézkedésenként meghatározza a támogatható minimális pontszámot. A HACS döntéshozó testülete, azaz a HBB által jóváhagyott projektek támogató dokumentumot kapnak.

A projekt megvalósítását a Munkaszervezet tájékoztató fórum szervezésével, folyamatos személyre szabott tanácsadással segíti. A projekt megvalósítását követően a nyertes projektek részletes bemutatását honlapján tervezi a HACS közzétenni.

A pályázati minden lépése dokumentálásra kerül. Kulcsfontosságú dokumentum a döntéshozó elnökségi ülésről készült jegyzőkönyv, amely a döntéssel kapcsolatos minden fontos információt kell, hogy tartalmazzon a szövegezésében, illetve mellékletei között.

6. A helyi fejlesztési stratégia megvalósítását szolgáló humán erőforrás bemutatása az elvégzendő feladatok tükrében

Az akciócsoport döntéshozó testületének több tagja már több éve tölt be kulcsszerepet a térségi LEADER Stratégiák megvalósításában, valamint több éves tapasztalattal rendelkezik a térségi települések együttműködésének szervezése terén. A HFS megvalósításának operatív feladatai kapcsán legfontosabb szereplők az Egyesület elnöke és a munkaszervezet tagjai. A

HFS sikeres lebonyolításához adottak a humán feltételek. A korábbi, már a 2007-től LEADER-rel foglalkozó munkatársak kellő szaktudással és tapasztalattal bírnak a feladat ellátásához.

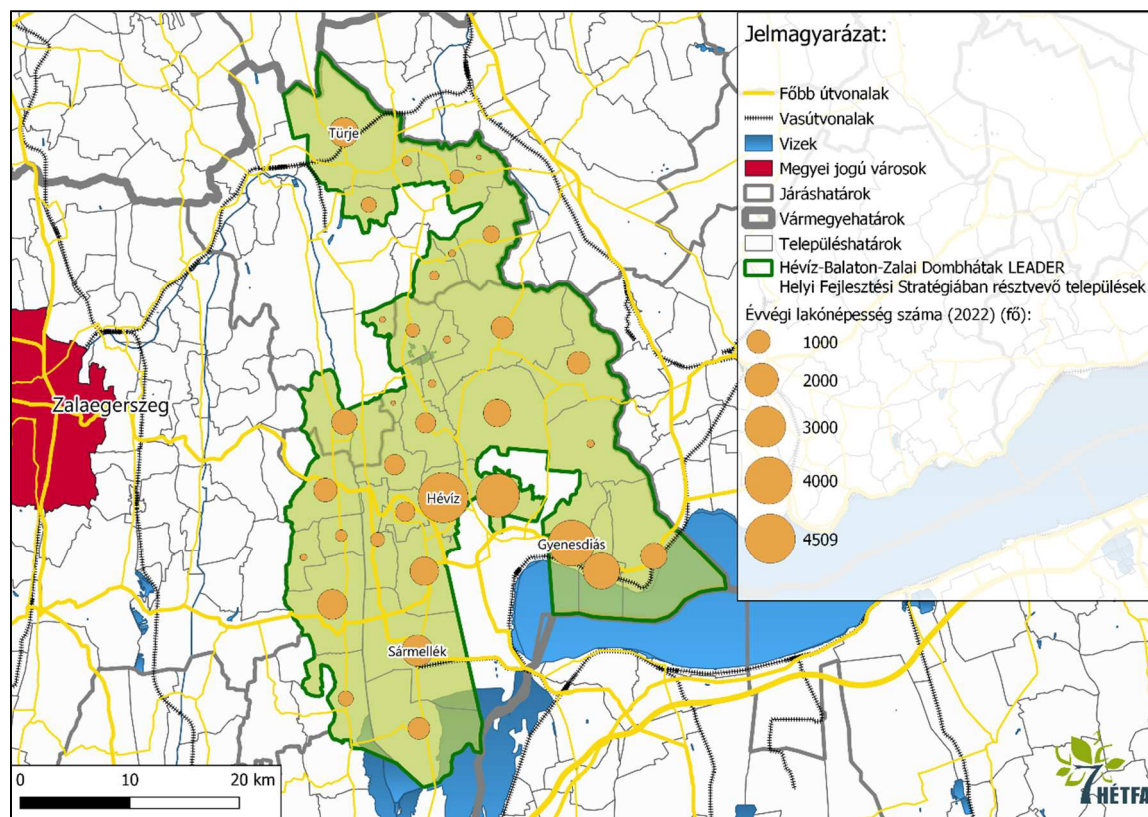
7. A működés fizikai feltételeinek bemutatása

A LEADER iroda 2018. márciustól Gyenesdiáson működik a helyi önkormányzat tulajdonában álló Községháza 2. emeletén. A LEADER feladatellátás céljára kialakított 12 m²-es irodahelyiség mellett közös használatú tárgyaló, szociális és egyéb helyiségek állnak rendelkezésre. Az iroda felszereltsége optimális (3 fős munkaállomás, fénymásoló/nyomtató), mely az igények szerint tovább fejleszthető a működés során.

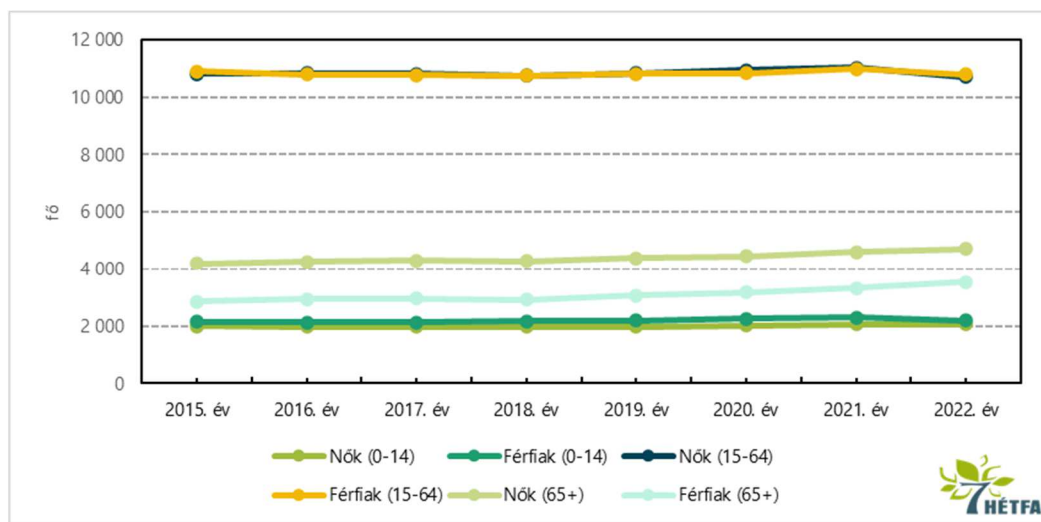
8. A működésre tervezett költségvetés szöveges alátámasztása

A rendelkezésre álló (108,85 millió Ft) működési forrás felosztásánál figyelembe vettük a legalább 2027-ig tartó időszakot. Az animációs költségeket szakmai tanulmányutak, rendezvények, szakértői igénybevételekre kívánjuk felhasználni. A működést min. 2 fő munkavállalóval (ebből min. 1 fő főállású) tervezzük, amely bérköltség éves szinten kb. 16-17 millió Ft-ot jelent. A működés során tervezünk az iroda fenntartási költségeivel (bérleti díj, irodai eszközök, rezszi, kommunikáció költségei, stb) és a működéshez szükséges egyéb igénybe vett szolgáltatásokkal is. Az egyéb tervezett bevételeket nem tervezzük felhasználni a szervezet működésére, azt a térségben megvalósításra kerülő egyéb projektek kapcsán kívánjuk felhasználni (pl. pályázati önerő, előfinanszírozás, stb.)

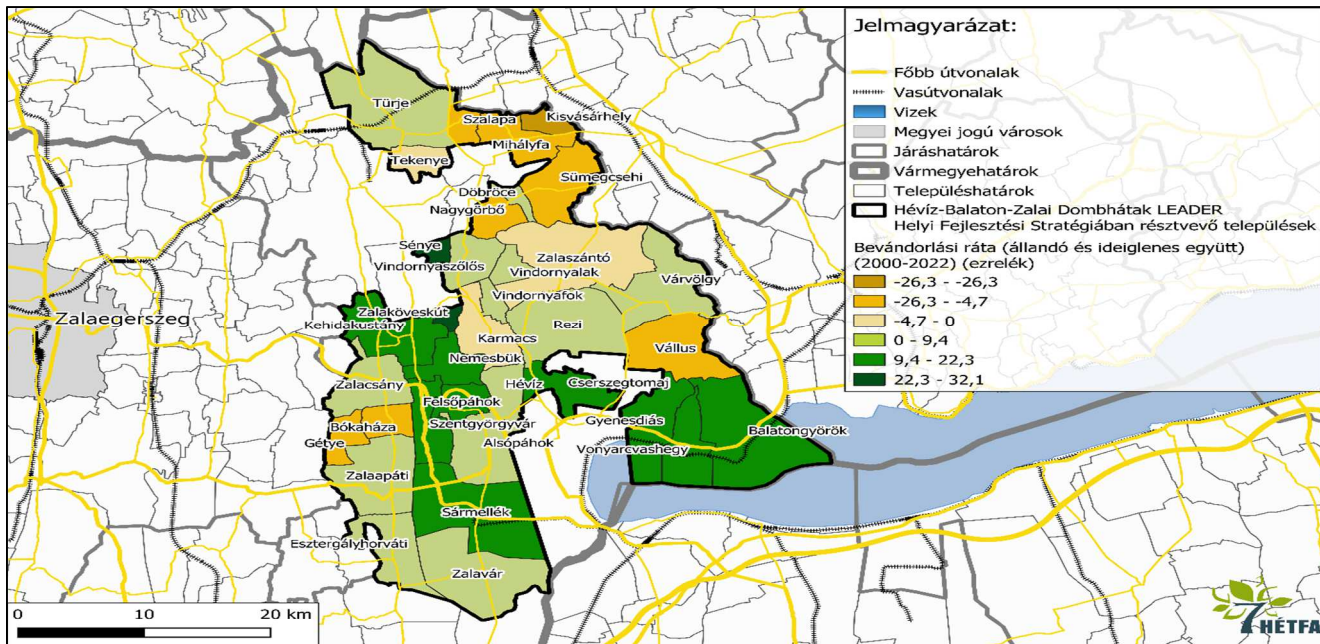
2. számú melléklet

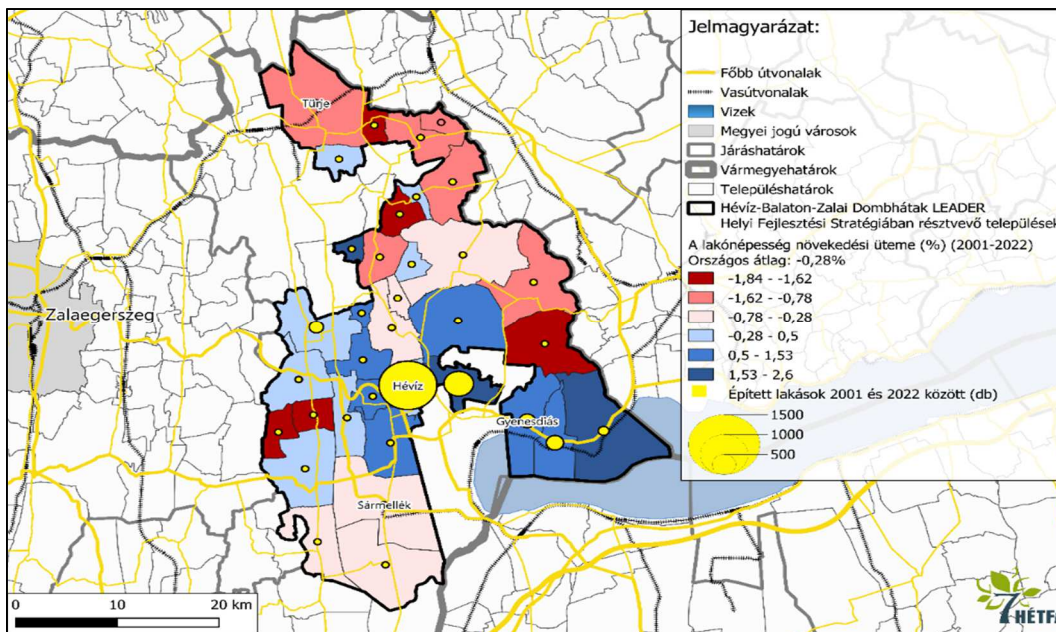
1. ábra: A Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület területének térszerkezeti jellemzői a Központi Statisztikai Hivatal, Tájékoztatási adatbázis adatai alapján. Saját szerkesztés, 2023.

2. ábra: A korcsoportok megoszlása a Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület területén (2015-2022) a Központi Statisztikai Hivatal, Tájékoztatási Adatbázis adatai alapján. Saját szerkesztés, 2023.

3. ábra: Bevándorlási ráta a Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület településein (2000-2022) (ezrelék) a Központi Statisztikai Hivatal, Tájékoztatási adatbázis adatai alapján. Saját szerkesztés, 2023.

4. ábra: Épített lakások darabszáma és a lakónépesség növekedési üteme a Hévíz-Balaton-Zalai Dombhátak LEADER Egyesület településein (2001 és 2022 között) a Központi Statisztikai Hivatal, Tájékoztatási adatbázis adatai alapján. Saját szerkesztés, 2023.